

GRUDA

VSEBINA:

Vinko Bitenc: Bajtarjeva hči. — Albin Podjavoršek: Izgubljeni sinovi. — B. D.: Pomlad. — Ing. Teržan: Gospodarsko svitanje. — J. J.: K slovesu. — Jože Lavrič: Spomini iz ujetništva. — P. Bradačeva: Pesem. — Kr. VI.: Dramatika na deželi. — Poskusi iz naših vrst. — Kotiček za dekleta. — Organizacija. — Iz dijaških vrst. — Listnica uredništva. — Uganke.

*

Celoletna naročnina za „Grudo“ znaša Din 30.—
Za dijake in vojake Din 20.— V podrobni prodaji posamezna številka Din 3.—

Račun poštne hranilnice v Ljubljani št. 13.440.

*

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Pražakova 8/1.

*

Urejuje: Marija Novakova, Linhartova ulica 20
Telefon 33-46

—*

Jugoslovanska
banka

„SLAVIJA”

Telefon šte. 2176, 2276.

v Ljubljani,
Gosposka ul. 12

Podružnice: Beograd, Zagreb, Osijek, Novi Sad in Split.

Za naš

naj se kupujejo naši domači
proizvodi:

prašek za pecivo, vanilin - sladkor,
rumenilo in pudling praški znamke „ADRIA”

V 24 urah

barva, plišava in kemično čisti obleke, klo-
buke itd. Škrobi in svetlolika srajce, ovra-
tnike, zapestnice itd. Pere, suši, monga
in lika tovarna

JOS. REICH, Ljubljana

ERJAVEC FRANC

trgovina usnja - Ljubljana, Stari trg 11

Stalna zaloga tu- in inozemskega usnja
po najugodnejših cenah. Zaloga kopit, vseh
čevljarских potrebščin, prvovrstna turistov-
ska mast. Spec. izdelovanje gornjih delov

Priporoča se modna trgovina

**T. EGER
LJUBLJANA**

Sv. Petra cesta šte. 2

Najboljši

v materialu

lepih opremah

so edino

Adler in Gritzner

šivalni stroji in kolesa za dom in obrt,
pletilni švicarski stroj

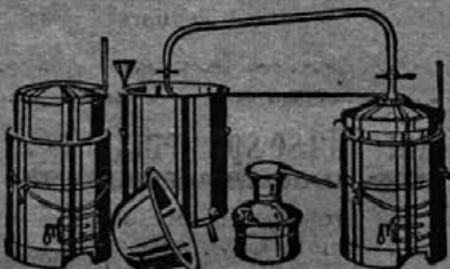
Dubied

Ugodni plačilni pogoji — pouk brez-
plačen samo pri

Josip Petelinc,
Ljubljana

KOTLARKA D. Z. O. Z.

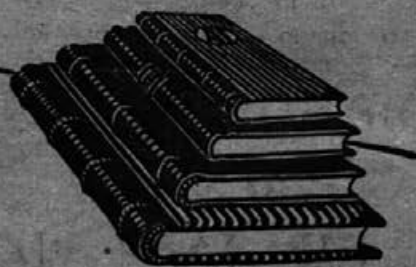
Gregorčičeva 5, Ljubljana

Izdelovanje vseh vrst kotlov za žganjekuho,
brzoparilniki bakreni in pocinkani. Kotli za
pranje in štedilnike, filtri za vino in olje,
pločevinaste črke in avtomati za kruh.

(Preje nova Jugometalija).

Postrežba točna. Cene nizke.

Priporočam svojo z najmodernejšimi
stroji opremljeno

knjigoveznico in črtnico
trgovskih knjig

Sprejemam v delo vsa v knjigo-
veško stroko spadajoča dela

Anton Janežič,

knjigoveznica in črtnica trg. knjig

Ljubljana,

Florjanska ulica šte. 14

JAPAN kemični izdelki

JOS. ŠERBEC

Št. Vid nad Ljubljano

Za čiščenje čevljev zahtevajte povsod le „Japan kremo“. Naši proizvodi so: krema, apreture, politure, trdilo, mast za usnje, moment-črnilo, čevljarski vosek, kolomaz en gros.

Naročila se sprejemajo za:

- „Jol“ proti kurjim očesom,
- „Jol“ komb. Chypre Eau de Cologne,
- „Jol“ koprivično olje proti izpadanju las,
- „Jol“ prašek za kure za nesnost,
- „Jol“ proti rji,
- „Jol“ za univerzalno čiščenje med in oken,

To odlično sredstvo je zajamčeno za svojo syrho!

LABORATORIJ

„JOL“

**LJUBLJANA VII.
CELOVŠKA CESTA ŠT. 56.**

Kresal Pavel

družba z o. z.

slikarstvo
pleskarstvo
črkoslikarstvo

se priporoča

ROŽNA DOLINA 4/IV.
pri Ljubljani.

Delo solidno.

Cene nizke.

M. Seidl nasl. JOSIP KOBE, Novo mesto

SPECERIJA, GALANTERIJA, DELIKATESE

NA DROBNO!

NA DEBELO!

Glavno zastopstvo amer. petroleja, bencina in avto olja Vacuum Oil Comp. d. d.

JAKOB FLIGL

DEDIČI

LJUBLJANA

RIMSKA CESTA 2 — GREGORČIČEVA 5.

Najstarejša kleparska delavnica, stavbni krovce, galanterijski in umetni klepar, instalacija vodovodov, modernih kopalnic, stranišč in drugih sanitarnih naprav. Napeljava in popravitev strelovodov.

Gg. trgovcem in posestnikom se priporoča za vsa sedlarska dela. Ima vedno v zalogi vsakovrstne konjske opreme, konjske plahte in vozne ter vse potrebščine. Sprejema staro v popravilo. Prvovrstni izdelki!

Točna postrežba. — Cene solidne.

VIKTOR KLEŠNIK

sedlar in jermenar

Ljubljana, Poljanska cesta 49

BUDDHA

čajne mešanice

so najboljše

TEA IMPORT

LJUBLJANA

Večna pot 15

Telefon 2626

Brzojavi Timport

K I P I
R E L I J E F I
O R N A M E N T I
C E R K V E N A I N
S T A V B N A D E L A
U M E T N I K A M E N
O K V I R I I T D.

M A V Z O L E J I
G R O B N I C E
N A G R O B N I
J A V N I
S P O M E N I K I
O G R A J I C E
V A Z E I T D.

U K L E S A V A N I E
I N Z L A T E N J E
N A P I S O V
P O R C E L A N S K E
S L I K E
S V E T I L J K E
P O P R A V E I T D.

FRANJO KUNOVAR

KAMNOSEŠKO-KIPARSKO PODJETJE

POKOPALIŠČE SV. KRIŽ

L J U B L J A N A

Prevzamem vsa slikarska dela
kakor tudi renoviranje kape-
pelic, cerkva. Izdelu-
jem po naročilu vsake
vrste umetniške sli-
ke ter sprejemam
tudi vse slike
v popravila.

se priporoča

LUDOVIK SLAPAR

slikar

Ljubljana

Ižanska cesta 20

MR. BAHOVEC

„PLANINKA“ ZDRAVILNI ČAJ

prenavlja, čisti in osvežuje kri, izboljša slabo prebavo, slabotno delovanje čreves, napihovanje, obolenje mokračne kisline, jeter, žolča in žolčni kamen.

Vzpodbuja apetit in izborna učinkuje pri arteriosklerozi. Zahtevajte v lekarnah samo pravi „Planinka“ zdravilni čaj, ki se ne prodaja odprto, temveč samo v plom-biranih paketih po Din 20— z napisom proizvajalca:

LEKARNA MR. LEO BAHOVEC

LJUBLJANA
Kongresni trg

MESEČNIK ZAKMETSKE PROSVETO

5.

MAJ 1932

X.

Vinko Bitenc:

Bajtarjeva hči.

Zgodba kmetskega dekleta. (Dalje.)

„Lojze, ne zameri, kar ti bom sedaj povedala,“ se je po kratkem premisleku oglasila Ančka.

„Boštjančkova Katra ni napačno dekle. No, malo je že v letih, pa kaj zato. Rada te ima, to sem že večkrat opazila, ko greva včasih skupaj iz cerkve. Me ženske hitro pogruntamo take stvari. Ne bodi hud, Lojze. Govorim iz srca. Najbolj boš ustregel očetu, ki bi itak nikoli ne dovolili, da bi vzel mene, če se oženiš s Katro. Pa tudi meni boš ustregel. Če me imaš zares rad — pozabi name, Lojze.“

S povešenimi očmi in s sklonjeno glavo, kakor v cerkvi pred spovednico, je stal Lojze pred Ančko. Bilo mu je, kakor bi ga kdo oblił z mrzlo vodo. Počasi je dvignil glavo. S stisnjenimi zobmi je zamrmral:

„Radi Mrkonovega, kajne?“

Ančka ni vedela, kaj naj bi odgovorila.

„Poslušaj me, Lojze. Jaz nisem bogata. In to veš, kaj vaš oče želijo. Ali je treba, da bi bil zavoljo mene prepir v hiši in bi ti navsezadnje še grunta ne dobil“ —

Lojze bi bil skoro zavriskal od veselja.

„Ančka, če samo zaradi tega — potem je vse dobro! Ti si mi več, kakor grunt! Imam pridne roke, znam delati. Pa če se priženim k vam, na bajto! Samo reci mi — dal!“

Prijel jo je za roko, Ančka mu jo je odtegnila. „Ne, ne, Lojze! Ne morem! Saj sem ti že rekla — pozabi name in bodi srečen!“

S širokimi odprtimi očmi jo je gledal Lojze, kakor bi ne verjel pravkar izrečenim besedam. Samemu sebi se je zazdel, kakor paglavec, ki ves poparjen stoji pred učiteljem.

„Že razumem, Ančka. Ti imaš še vedno rada — Toneta?“

„Res je, — Toneta“, je komaj slišno šepnila Ančka in se sklonila nad stroj.

„Potem je vse v redu. Lahko noč, Ančka.“ Okrenil se je in zbežal skozi vrata.

V veži je zadel ob Anžeta, ki se je ravno prigugal čez prag.

„Za božjo voljo, kam pa drviš, Lojze.“ Anže je v poltemi takoj spoznal Lojzeta, čeprav je bil malo okajen od krčmarjevega žganja.

„Vas sem iskal, oče, da bi šli za nocoj k nam. Liska bo storila. Pa pridite kar za menoj.“

In Lojze je že izginil za hišo.

„Počakaj, greva skupaj,“ je zaklical Anže za njim. Lojze pa ni čakal tudi oglasil se ni. Anže se je primajal v izbo.

„Ančka, kam se je pa Lojzetu tako mudilo?“

„Ne vem“, je kratko odgovorila Ančka in pletla na stroju naprej.

„Ne vem! Kakšen odgovor pa je to? Ti moraš vedeti, saj je bil Lojze tu.“

Ančka se je vzravнала.

„Kako čudno sprašujete, oče. Seveda je bil tu. Saj vam je menda že v veži povedal, po kaj je prišel.“

Anže si je mel premrle roke in pihal vanje.

„Je že res tisto. Pa je bil videti nekako razburjen.“

„Mogoče. Kaj jaz vem!“

Molk.

Anže se je približal Ančki. Zadovoljno jo je motril in se smejal. Iz ust mu je smrdelo po žganju.

„Sta kaj govorila o —, no, saj veš, kaj menim.“

„Sva.“

„Te je kaj vprašal o možitvi?“

„Je.“

„In kaj si mu odgovorila?“

Ančka je z bojznijo v očeh pogledala očeta.

„Kaj me pa mučite s temi vprašanji?“

Doslej sladkostno prijazen obraz Anžetov, se je nenadoma zresnil.

„Odgovori dekle!“ je zakričal. Pijane oči so se mu jezno zabliskale. Ančka se ga je kar bala. Noslonila se je ob steno in molčala.

„Odgovori, pravim!“ je ponovil Anže in dvignil pest.

„Da naj me pusti pri miru, sem mu dejala“ ... Komaj slišno, z jec-ljajočim glasom je izgovorila Ančka te besede.

„Ti prokleta!“ je zarjul Anže, skočil v kot in pograbil palico. „Te bom že naučil pokorščine!“

Planil je proti hčeri. Dvignil je palico in zamahnil. Ančka je zakričala, umaknila se v kot.

Tedaj so se vrata sunkoma odprla. Med durmi se je prikazal Lojze. Zaletel se je v Anžeta, mu izvil palico iz rok in jo vrgel po tleh.

„Ančke pa že ne boste pretepali, oče! To je grdo od vas!“

Anže se je opotekel in telebnil na tla.

Lojze je ves upehan stal sredi izbe in sočutno zrl na Ančko, ki si je zakrila obraz s predpasnikom in pritajeno ihtela.

VI.

Prispeli so božični prazniki s svojo prastaro poezijo. Vse dni pred božičem je snežilo v gostih kosmih, da so bila mahoma vsa pota zasnežena. Na sveti večer se je pa nebo zjasnilo, nebrot zvezdic je zamigljalo v tiho noč. Polna luna je razlivala svojo blede svetlobo nad bele strehe hiš v Podgori. Strehe so se lesketale, kakor bi bile posute z biseri. Vsa okna hiš so bila nocoj razsvetljena, dremotno so se svetile lučke pri jaselcah, njih svit je trepetal zunaj po belem snegu.

Ančka je sama sedela v sobi. Tudi na ta sveti večer, ko je vsakdo najraje v krogu svojih domačih, ni bilo očeta doma. Odšel je bil takoj po večerji — v krčmo.

Ančka je imela ves dan polne roke dela. Izgotoviti je morala še nekaj obleke, zamesiti je bilo treba za božične potice in povrh vsega jo je čakalo še pospravljanje vsepovsod po hiši. Za praznike mora biti vse snažno pomito in oprano — to je že star običaj.

Po očetovem odhodu je postavila v kotu skromne jaselce in prižgala lučke pred njimi. Spomnila se je na ranjko mater, kako so včasih z veseljem postavljali jaselce. In oči so se ji zasolzile. Zdaj pa je tako žalostno v hiši.

Oče se je čimdalje bolj udaja pijači. Hodil je pozno ponoči domov, jo zmerjal z vlačugo in jo včasih celo pretepal. Zato je bila kar srečna, če je mogla ob večerih v miru posedati ob peči in se udajati mislim na Toneta.

Tudi nocoj. Knjiga, ki jo je bila vzela v roko, da bi jo čitala, ji je zdrknila v naročje. Zastrmela je v jaselce in mislila na Toneta. Že pred dnevi je moral priti domov na božične počitnice, a se še ni oglasil pri nji. Zakaj neki? Gotovo si ne upa in ne more zaradi domačih, ki pazijo na vsak njegov korak. Ali pa jo je pozabil? Ančka se je stresla. Zbolelo jo je pri srcu, kakor bi jo kdo ranil z nožem. Nemogoče! Saj ji je pisal, da pride o božiču. Kaj pa, če mu je kdo natvezel kakšno laž o njej, mogoče sam Lojze! Ne, ne! Tudi to ne more biti vzrok. Lojze ni hudoben, vedno jo še ima rad, to Ančka dobro ve, čeprav ga od tistega večera ni več blizu. Lojze! Zakaj ga ne more imeti rada in si niti misliti ne more, da bi kdaj postala njegova žena? Na to vprašanje si Ančka ni vedela odgovora. Pač, njeno srce ji je odgovorilo: Tone, Tone in samo Tone!!

Zunaj po snegu so zaškrpali koraki. Ančka je prisluhnila. Srce ji je začelo močno utripati. „Tone!“ jo je obšlo v mislih, kakor zvok mehke pesmi iz daljave.

Nekdo si je v veži otepaval sneg. Trdi, okorni koraki so bili to.

„Saj ne bo Tone,“ se je užalostila Ančka. Z radovednimi očmi je na duri, kdaj se bodo odprle.

„Bog daj dober večer! Ali vas ni doma?“

Pri teh besedah so se vrata na široko odprla in vstopila je stara Šimnova Špela, ogrnjena z veliko zimsko rufo. Priznana vaška klepetulja,

ki je obenem z velikim zadovoljstvom prenašale pošte, posebno mladim zaljubljencom. Poleti je hodila h kmetom v dnino, a če je nanese prilika, je znala tudi panati uroke pri živini. Še več! Za vsako bolezen pri ljudeh je vedela kako zdravilo. Pa še prorokovat je znala iz roke, to pa samo posebno zaupljivim osebam. Glavno njeno opravilo pa je bilo čuvanje pri mrličih. Pa ne samo v Podgori, tudi iz sosednjih vasi so jo prišli iskat, če je bil v hiši mrlič. Kdor pa se je Špeli zameril, mu ni zlepa odpustila. Stari Mehač se ji je bil že, ker jo je nekoč ozmerjal z opravljivko. Od takrat je Špela vsak dan pri jutranji maši zmolila en očenaš, „da bi se stari Mehač kaj kmalu iztegnil.“ Taka je bila Šimnova Špela.

Ančka je poznala njene lastnosti, zato jo ni marala in se jo je izogibala. Tembolj se je začudila, da se je Špela nocoj, na sveti večer, zglasila pri nji. Gotovo mora imeti kaj posebnega.

Špela se je razgledala po izbi.

„Poglej si jo no, deklino hentano,“ je dejala, ko je zapazilo Ančko pri peči. „Zakaj se pa ne oglasiš? Je bilo vse tako tiho, pa sem že mislila, da ni žive duše pri bajti. Si kar sama, Ančka“, se je približala k peči in sedla poleg Ančke na klop.

„Sama“, je odvrnila Ančka. „Kaj boste pa vi povedali, Špela?“

Kar razveselila se je nenadne družčine.

Špela je nalašč preslišala vprašanje.

„Jemnasta, kako imate lepe jaselce! Pa tako vse pospravljeno in pomito! Ampak bleda si, Ančka? Ti nekaj ni prav? Kamilce in tavžentrože skuhaj, pa ti bo prešlo.“

Ančka je poslušala in zrla v tla. Rekla ni nič.

„No da, saj vem! Z očetom se menda ne zastopita, kajne? Ti preklemani Anže! Saj meni nič mar, ampak toliko pa rečem, da dedci niso prav nič prida. Stokrat sem se zahvalila Bogu, ki mi je dal pamet, da se nisem obesila kakšnem dedcu na vrat.“

Ančki očitvidno ni bila všeč Špelina zgovornost. Slutila je, da ima Špela povedati nekaj drugega, drugače bi ne bila nocoj prilezla sem gori. Mogoče kaj od Toneta! Nestrpno je dejala:

„Špela pustite očeta pri miru! Povejte rajši kaj drugega!“

„Saj nič ne rečem, Ančka, Bog ne zadeni, da bi jaz koga opravljala! To so samo pomenki, same besede, nič drugega. Ampak Ančka —“

In Špela se je na ves glas zasmejala.

„Kar ti bom zdajle povedala, je vredno pol Mehačevega grunta.“

„Ne tako naglas, Špela! Kaj pa takega?“

Špela se je primaknila bliže, nagnila se Ančki do ušes in zašepetala:

„Mrkonov Tone te pozdravlja!“

Ančka je vztrepetala, oblila jo je rdečica.

„Tone? Kje pa sta govorila?“

Špela je gledala Ančko naravnost v oči in se zadovoljno režala.

„I kje neki! Takihle zaljubljenec je vsepovsod polno, hehehe! Sem bila pri Mrkonovih, veš Ančka. Mežnar mi je naročil, naj grem povedati k

Mrkonu, da imajo jutri sejo. Mrkon je cerkveni ključar. Pa sem šla. Ampak Mrkonova mama, to ti je ženska! Pobožna, postrežljiva in dobrih rok, da je le kaj! Ančka, v nebesih boš, če prideš za gospodinjo k Mrkonu!"

Ančkini občutki v srcu so bili vse prej, kakor veseli, pa se je vendar na vso moč zasmejala Špelinim besedam.

"Le smej se, dekle! Jaz pa vem, da je tako. Kaj sem že hotela povedati? Aha, že vem! Mrkonova mama, so mi odrezali kos potice — oh, nebeška potica — rekla sem lahko noč in sem šla. Ko sem že zavila na pot, pa prihiti za menoj Tone. — Špela je dejal, ali Ančko kaj vidite? Zelo malo, sem rekla, saj vedno doma tiči, sem rekla, kje pa jo naj vidim, sem dejala. Pa bi stopili tja, k Anžetu, ali bi Špela? Seveda, gospod Tone, sem dejala, kaj pa naj povem Ančki, sem ga vprašala? Recite, Špela, da jo lepo pozdravim in naj pride nocoj k polnočnici. Pa tako, da oče ne bodo slišali. V roko mi je stisnil kovača. Pomisli Ančka, deset dinarjev! Sem vedela, da vašega očeta ne bo doma, videla sem ga, ko je zavil k Zgoncu, pa sem si mislila, da je najboljši če takoj izpolnim Tonetovo naročilo. Zdaj veš, Ančka, zakaj sem se zglasila pri tebi, hehehe!"

Ančki je bilo kar malo nerodno pred Špelo, kakor da ji je ta razgalila skrivnost njene duše. Vendar je bila vsa srečna.

"Pa ne smete nikomur praviti o tem, Špela!" Stopila je k mizi in odrezala velik kos potice.

"Nate, Špela, še našo potico poskusite".

Špela je takoj odlomila košček in ga nesla v usta.

"Joj, kako je rahla! Ta se ti je pa posrečila, Ančka. Še angeljci bi jo jedli. — Kar sem ti pa povedala, ne bo živa duša zvedela. Jaz znam molčati, če je treba." Pri tem pa se je že v mislih veselila, kako imeniten utis bo napravila ta novica na njeno prijateljico Svedračko, ko bosta šle jutri skupaj od maše.

Od farne cerkve so priplavali trepetajoči glasovi božičnega zvonjenja. Fantje so pritrkovali v linah. Ančka je prisluhnila ob oknu. Glasovi zvonov so se ji zdeli kakor sladka, hrepeneča pesem ljubezni.

"O Marija, kako sem se zasedela", je vzkliknila Špela in se dvignila s klopi. "Saj že prvič zvonil Grem, Ančka. Spat bom šla. Sem prestara, da bi hodila k polnočnici. Bom pa zato jutri pri treh mašah molila za vse dobrotnike. Tudi zate, Ančka. Pa za Toneta. Oh, tak fant, pa naj bi šel v lemenat! Ančka, le drži se ga, ne popusti, stari Mrkon se bo že udal. Pa lahko noč, Ančka, vesele praznike ti voščim. Lahko noč!"

In Špela je odkrevsala iz bajte. Ančka jo je spremila do vežnih vrat. Voščila ji je še enkrat lahko noč in zaklenila duri za njo.

VII.

Slovesno so peli zvonovi pri fari. Ančka se je bila odpravila k polnočnici. Počasi je stopala skozi vas, zamišljena sama vase. Zdaj pa zdaj je zasijalo pročelje cerkve v rdečkastem, zelenem ali vijoličastem siju. Tam so otroci zažigali majhne rakete, v obliki žveplenk in jih metali v zrak.

Ančka je prispela do krčme. Stopila je noter. Izba je bila polna gostov samih moških. Krčmarica, z belim predpasnikom, vsa žareča v lice, se ji je prijazno nasmejala.

„Si prišla po očeta, Ančka? Tamle sedijo za mizo.“

„Samo ključ bi rada izročila očetu, grem k polnočnici“ je odgovorila Ančka. Njen pogled je begal od mize do mize.

„V kotu sedita z Mehačevim Lojzetom,“ je pojasnila krčmarica.

Ančko je spreletelo.

„Pa ne grem tja. Prosim, izročite vi ključ očetu in jim povejte, da sem šla k polnočnici.“

Krčmarica je vzela ključ in prijazno želela Ančki, ki je naglo odbrzela iz krčme, vesele božične praznike.

Anže in Lojze sta bila tako zatopljena v pogovor, da nista zapazila Ančke. Njen tihi, pritajeni glas se je porazgubil med hrumom in glasnim govorenjem v gostilniški sobi.

Krčmarica je stopila k mizi.

„Anže, Ančka ti je prinesla ključ od bajte. Je rekla, da gre k polnočnici“. In položila je ključ predenj na mizo.

Anže je dvignil glavo. S pijanimi očmi je buljil v krčmarico.

Dalje prih.

L. Möschl.:

Materi v spomin.

Zakon svet, da izpolnjuje
in besede Kristove,
in da sebe osrečuje
mati me rodila je.

Zdravo, da bo dete njeno,
domovini mož jeklen,
da ji bom v ponos in srečo.
mati me dojila je.

Spoštovati siromaka,
biti dober in pošten;
Boga molit, ne preklinjat
tako me učila je.

Ne po plesih in zabavah,
ne po slabih stran-poteh —
pot poštenja in pravice
mati me vodila je.

Izgubljeni sinovi.

Trdi Miklavž, bogati Miklavž, skopi Miklavž. Tako je ime temu kmetu, ki je nagrabil zemlje za pol vasi. Sam je stradal, dal pri belem kruhu družini umirati. Šla mu je žena, izsušena kot goba, izgarana kot žival. Dodelala se je, tri dni ležala, četrti dan umrla. Sinovi so garali, potem so zahoteli živeti. Nekega dne je stopil pred starega prvi, najstarejši:

„Oče, živeti hočem, dajte da se oženim!“

Stari mu je pomolil pest pred nos: „Tole dobiš, vidiš!“

Povezal je sin svoje obleke, nabasal kovčeg in odšel v mesto sreče iskat. Dobil je delo v tovarni, oženil se z delavko, rodil otroke in se tpepel z bedo.

Sreča je izvabila drugega. „Grem, če mi ne daste!“ Nasršil se je stari: „Sem zato grabil, da boš ti z lajdrami plesal in popival? Tole, vidiš!“ Pest, koščena in sovražna, je zaplesala pred fantovimi očmi. Poslavljal se je drugi in ni se mu godilo bolje kot prvemu. Tolkel se je z bedo, stradal in garal in stroji so mu pili kri.

Tretji, najmlajši, najnežnejši, ki je gledal umirajočo mater še v zibki jokajoč, je rekel naravnost:

„V svet pojdem, onadva sta jo našla, tudi jaz bom našel srečo!“

Oče je trepetal, da mu ne bi brezumnik zinil o denarju. Pa ni. Zaklenil je kovčeg in niti ozrl se ni na domačijo. Ko je zavil na veliko cesto, se je v starem skopo, trdo, hudobno zganilo: „Hehe, v svet! Zdaj si sam, Miklavž, ti živi, ki si garal in grabil!“

Toda ko je obiral najslajšo kračo, srkal najžlahtnejšo starino, se mu je oglasilo iz dna duše: „Miklavž, čuješ, sam si, na vsem božjem svetu sam! Umrli boš!“ Od nekod je prilezla skrb. Kakor velik, ostuden pajek je predla niti osamelosti okoli duše. Ni vedel, zakaj, čemu, toda teža je pala na dušo. Daljna, neimenovana težnja za izgubljenimi sinovi. Od takrat je preteklo deset, nemara že petnajst let. O najmlajšem je čul, da dela nekje na Francoskem v rudniku. Da, odkar je odšel, bo menda že zares petnajst let. Od takrat pa trdi, skopi, bogati Miklavž tudi spati ne more. Po cele noči ga preganjajo zle misli in skrbi...

Tako je noč za nočjo. Premetava se po postelji, šteje udarce ur v zvoniku, siloma zapira oči, da bi vsaj malo zadremal, a misli mu ne dajo počivati, venomer se vrtijo okoli njega in mu stopajo v dušo in v srce. Težke so noči brez spanja. Kadar pa le malce zadrema, se že zdani in treba buditi hlapce, dekle, družino, ki ne pozna strašnega nespanja.

Drugo noč je isto. Miklavž hrope, vzdihuje, mrmra, moli, kolne. Kak trenutek ga popelje v polsen. Zasanja: gleda sina, svojega najmlajšega. Zmazan in razcapan stoji pred njim in lase ima prilepljene na čelo. Zeleno, kakor mački se mu svetlikajo oči. Preko pleč nosi črni kovčeg, v roki vrti

palico in posmiha se svojemu očetu. Ta hrope, rad bi se mu približal, a so mu noge kakor prikovane k tlom. Rad bi mu povedal dobro besedo, a so mu usta kakor zalepljena. Sin se posmiha, posmiha, očeta boli, boli... Tedaj se zbudi, čudno mu je v glavi in v srcu in groza ga je noči in svoje samote. Zopet se premetava po postelji, misli na hude sanje, grozi ga pred novo nočjo in s hrepenenjem čaka dneva, da vstane in zbudi dekle in hlapce, ki dobro, mirno spé.

Ves dan misli z grozo na konec. Zvečer zaide celo v krčmo, da bi se napil. Z žejno dušo vliwa vase dobro tekočino in samega sebe tolaži: „Nocoj bom sigurno spal. Ves dan sem delal, trdo oral in še pijan bom!“ Ali jedva zmisi besedo „pijan“, že začuti, da je treznejši kot kdajkoli prej, treznejši kot zjutraj, ko je vstal. Ne more se opijaniti, skrb požira sproti alkohol in pijanost ne more v možgano telo. Skrb mnogo spiye, neverjetno dosti požre, a nikdar se ne opijani! Da bi se vsaj malo zamajala iz glave in iz srca! A ne. Krepkeje se oprijemlje človeka in še težja mu. seda na vrat in v možgane...

Pride Miklavž o polnoči iz krčme, sede in razmišlja in zopet razmišlja nazaj. Nenadoma zagleda pred seboj Andrejca, najmlajšega svojih treh. Smehlja se očetu in ga gleda. Miklavža zazebe, toda trda, skopa mu je duša. Zre v sina kot v prikazen, ki terja delež, denar. Ne proži mu roke v pozdrav, skopo vpraša, kar tako vrže besedo: „Si zdrav?“

Andrejc molči, smehlja se, nato izreče počasi, kot da hoče pičiti očeta: „Mi ne ponudite sesti? Obiskat vas pridem, pa mi ne daste stola! Ni to lepo od očeta! Tudi deleža mi niste dali. ko sem odhajal!“

Zasliši Miklavž o deležu in se zakrohoče:

„Deleža? Kje ti je pamet, fant? Če si šel, hodi, a brez mojega denarja! Močne roke sem ti dal, delal bi!“

„Delal!“ Fant se zasmee, med smehom ga zgrabi kašelj, med kašljem mu sivo izstopijo oči. Roko dene pred usta in izkašlja nanjo kup krvi.

„Da, delal,“ nadaljuje sin, „poglejte delo, raztrgana pljuča, francoski rudnik, deset let in — —“

Ne pusti mu Miklavž besede, vmes pove:

„Kdo te je gonil? Ostani! Doma je rudnik. Jesti ti dam, denarja ne!“

Suho zakašlja Andrejc, oči mu hudo izstopijo, nato bruhne v očeta kri, da je ves krvav, krvav. Potem pove razločno, kovinasto trdo:

„Ni mi treba vašega denarja! Ničesar ne rabim, oče! Saj sem pred tednom dni umrl!“

Nato izgine, na mizi gori luč, stari buli vanjo, čudno mu je pri duši in začuti, da je bolan.

Tovariši naročajte **Grudo**
razširjajte

B. D.:

Pomlad.

So z morja topli vetrovi priveli,
zadeli ob okna zaprta,
vzdramili otrpla so srca,
na oknih so nageljni zazeleneli.

Zbudile se ptice, zletele v višave,
zapele so solncu pozdrave.
Njih pesmi so srca ogrele.
Na travniku rože so se razcvele.

Vse brstje poganja,
življenje oznanja.
Prisluhnil sem tiho in sklonil sem glavo,
topla misel ne upa se k srcu, ne v daljavo.

Ing. Teržan:

Gospodarsko svitanje.

Življenje je velika tajnost. Odgrniti zastor skrivnosti življenja, se človeku menda ne bo nikoli posrečilo. Človek je umrljiv in ne more odkriti veličanstva smrti, kajti v trenutku bi prestal biti človek.

Temna zavesa, ki zakriva zloženost činiteljev življenja, pada prav do tal, v težkih gubah nagubančena. Razprostira se preko celega obzorja. Vendar se od časa do časa posreči človeškemu umu predreti za hip v valujoče težke gube temne zaves. Človekovo največje stremljenje je, zvedeti nekaj o veličanstvu življenja in smrti. Vsako najmanjše spoznanje o tem navduši človeka za novo delo raziskovanja in spoznanja. Vsako novo spoznanje ga pripelje bliže k naravi in Bogu, čegar del je on sam. Največji učenjaki so najbližji naravi in Bogu. Preprostemu človeku je vse to tuje. Kmetovalec, ki od zore do mraka dela v naravi, bi moral imeti vsaj medlo sliko o vseh pojavih, ki se odigravajo v njegovi neposredni prirodi, v zemlji, v rastlinstvu in živalstvu.

O prirodnih pojavih v življenju rastlin nam je danes še razmeroma zelo malo poznano. Vendar pa je za zemljedelca že tudi to, kar je znanost in veda razjasnila in storila v službi praktičnega kmetijstva, od velike koristi. Umen gospodar mora sam stremeti, da dela boljše in da v svojem gospodarstvu izkoristi vse ono, kar so drugi na podlagi dolgotrajnih poskušanj in žrtev dognali, da je dobro in koristno. To pa lahko doseže, ako stalno zasleduje vse, kar se godi okrog njega, kar je pisanega v raznih strokovnih časopisih, kar mu priporočajo strokovnjaki, ki se ukvarjajo z vnemo z go-

spodarskimi vprašanji in problemi. V tej smeri mora biti urejena kmetijsko strokovna izobrazba kmečke mladine, da se pripravi za vodstvo bodočega poklica. Toda istočasno se ne sme zanemarjati one, ki že opravljajo s kmetijskimi obrati.

Vse češče se sliši prigovor, da v Sloveniji „teramo luksuz“ s šolstvom. To ne samo v meščanskem šolstvu, temveč tudi v kmetijskem. Da temu ni tako, naj bo za primer postavljeno kmetijsko šolstvo na Nižje Avstrijskem.

Zvezna država Avstrije, Nižje-avstrijska dežela, meri 1,930,119 ha površine. Od tega odpade na:

njive	865.969	(44.87 %)
travnike	218.747	(11.32 %)
pašnike	61.138	(3.16 %)
vrtove	29.111	(1.51 %)
vinograde	27.111	(1.40 %)
gozdove	671.093	(34.78 %)
neproduktivno	57.171	(2.96 %)

Prebivalcev 1,524.000. S kmetijstvom se jih peča 38%.

Slovenija meri 1,660.000 ha, to je nekaj manj kot Nižje-avstrijska. Razdelitev kultur je slična. Število kmetovalcev bo približno isto. Torej se lahko primerja tudi kmetijsko šolstvo, naše in Nižje-avstrijsko, ker služi eno kot drugo istemu namenu, enakemu številu kmetovalcev, ki posedujejo skupno enako površino in se bavijo s sličnimi kulturami.

Nižje-avstrijci imajo: 15 zimskih kmetijskih šol, ki trajajo dve zimi po šest mesecev, od 15 oktobra do 15. marca. Ko začnejo poljska dela, se vrnejo dijaki domov na očetovo kmetijo. V te šole se sprejemajo kmečki sinovi, ki so dovršili ljudsko šolo. V teh šolah je učni program prilagoden krajevnim razmeram.

2 celoletni kmetijski šoli, 2 dvoletni kmetijski šoli (sprejem z ljudsko šolo in 16letno starostjo.)

2 srednji kmetijski šoli — 3 letni. Sprejem z nižjo srednjo ali meščansko šolo.

1 specialno mlekarško šolo, 1 vrtnarsko šolo, 1 kletarsko šolo (6 mesečni kurz), 1 gozdarsko šolo (1 letno). Vseh teh 25 kmetijskih šol je namenjeno kmečkim sinovom in vodjem kmečkih obratov.

Za kmečka dekleta imajo razne šole, ki trajajo od treh mesecev do enega leta. Sprejem z ljudsko šolsko izobrazbo. Razen tega imajo 1 gospodinjsko šolo za izobrazbo učiteljic za gospodinjstvo. Tukaj navedene kmetijske šole se izdržujejo od deželne vlade. Kmetijska zbornica ima razen tega še svoje strokovne šole. Zadruga šola v Lossdorfu, Planšarska šola v Garmingu, mlekarška šola v Judenau, mlekarška šola za izobrazbo mlekarških strokovnjakov v Laksenburg, gozdarska šola v Königstetu, gospodinjska šola v Marienhofu in mlekarško-gospodinjski kurs v Hochstrasse.

Po novem zakonu o kmetijski izobrazbi preidejo vse kmetijske strokovne šole, ki so bile dosedaj pod deželno vlado, v delokrog kmetijske

zbornice. Tako ima Nižje-avstrijski kmetovalec stanovsko organizacijo v kmetijski zbornici, ki skrbi za vse panoge kmetijstva in za kmetijsko izobrazbo. V ta namen ima skupno 33 kmetijsko izobraževalnih zavodov. Toda ne samo kmečka mladina se izobražuje. Vsaka sreska kmetijska zbornica razdeli svoj srez v skupino občin, za katere se na najpripravnem mestu osnuje zimski kmetijski tečaj. Ti tečaji so namenjeni za praktične svetovalce. V letu 1928-29 je bilo 67 tečajev, katerih se je udeležilo 1.404 kmetovalcev. Zanimanje za te tečaje stalno raste. V istem smislu imajo gospodinjske tečaje. Istega leta je bilo 60 tečajev in 900 udeleženk — kmetic. Tako je deležno kmetijske izobrazbe letno okrog 3.500 do 4.000 kmečkega naroda, ali okrog 7% kmečkega naroda. Pri obstoječi mreži kmet. strok. izobrazbe bo mogoče doseči, da bo v desetih letih ves kmečki narod šel skozi kmečko šolsko izobrazbo bilo katere vrste.

Da pri nas, pri naših kmetijskih šolskih in organizacijskih razmerah še dolgo ne bo mogoče dati našemu kmečkemu sloju potrebno strokovno izobrazbo, leži na dlani. Da je pa kmetijska strokovna izobrazba baš v teh časih neobhodno potrebna in za kmetijski stan življenskega pomena sledi iz nujnosti konkurenčne sposobnosti. Konkurira lahko samo enak z enakim, slabjši vedno podleže. Izjeme so slučaji. Graditi na slučaj gospodarsko sposobnost enega dela naroda, je najmilejše povedano, zelo riskirano.

Nasprotno je potrebno! Onemu stanu človeške družbe, ki prideluje v osnovi vse življenske potrebščine, je potreba posvetiti največjo pažnjo in ljubezen. Strokovna izobrazba ga bo gospodarsko in kulturno dvignila. To bo prineslo v slovensko kmečko izbo najlepši solnčni dan, v kmečko dušo pa plemenitost in stremljenje navzgor k Bogu in naravi.

J. J.:

K slovesu.

Deklé mlado, deklé ljubo,
povej mi, kaj te miče v svet?
Da zidaš v nadi si gradove,
v močvirnem svetu daljnih mest.

Kdo goni te od rodne grude?
Kdo te podi z zelenih trat?
Al' ozka tvoja domačija?
Al' domišljija mladih let?

Ko boš živela v krajih daljnih,
spoznala radost in gorje —
boš tudi ti kasno spoznala,
da je le rodna gruda vse.

Jože Lavrič:

Spomini iz ujetništva.

II.

„Doli z Venturjem, doli z Avstrijo, smrt tiranom!“ je grmel v vseh stotnijah. Nekdo je izstrelil par krogel. Polkovnik Ventur je izginil, kakor bi se pogreznil v tla.

Zdaj šele je nastala prava babilonska zmešnjava. Vpitje, vriskanje, vzklikanje, streljanje na vseh koncih in krajih. Vse krogle izstreliti v zrak, nikdar več prijeti za puške, končati za vedno klanje in ubijanje, to so bile želje vseh.

Dobrih dvesto korakov od nas je stala na samotni trati lepa hiša. V njej je imela svoje prostore vojna pošta št. 365.

„Fantje, zavpije Ajster, tam je pošta z našimi paketi! Kdo gre z menoj, da spustimo madžarskim poštarjem duše?“

V trenutku so že frčali paketi skozi okna. Fantje so planili in grabili po vsem. Natrpali so si nahrbtnike. Nato so poplegli. Praznične so bile njihove misli, oči zasanjane — kam?

Kdo je slutil, kakšno gorje nas še čaka . . .

Drugega novembra, kmalu po četrti uri zjutraj, sem se podal v družbi štirih prijateljev po široki, vijugasti cesti proti Tridentu. Mahali smo jo vedrih in zadovoljivih obrazov, prepričani, da gremo v Ljubljano in potem na svoje domove. Daleč za nami so zamolklo grmeli topovi avstrijske armade, ki še ni nič vedela o polomljeni Avstriji. Iz naših grl se je veselo razlegala pesem:

„Stoji, stoji Ljubljan'ca . . .“

Pred nami in za nami so hodili vojaki vseh avstrijskih polkov. Cesta je bila polna trena in topništva. Vsak trenutek je privozil mimo lahek avto z avstrijsko gospodo, ki je dobro vedela, da je skrajni čas za beg pred italijansko vojsko. Ujetništvo jim ni dišalo.

Nam se ni nikamor mudilo, ker nismo vedeli ničesar drugega kakor to, da je vojska končana. France Pucelj je predlagal naši petorici, naj gremo počasi. „Do spomladi bomo že prišli domov, prej pa ni treba!“

Nekaj korakov pred nami je stal na desni strani ceste avto Rdečega križa. „Baš prav,“ se je pošalil Ajster. „Ta gotovo čaka na nas. Kdo zna voziti?“ „Jaz“, se je oglasil Papež. „Kaj ne bi znal. Saj sem doma vsako leto zvozil s kravami ves gnoj na njivo, z avtom bi ga še lažje. Boste videli kako bo šlo.“

Hipoma je Ajster odprl zadaj avtomobil in naložili smo vso našo prtljago. Papež je že sedel za krmilom in vpil na vse grlo, naj porinemo, češ, da se lahko peljemo do Tridenta, ker je cesta močno nagnjena. „Ti, Jože, pa zaviraj, če bo šlo prehitro,“ je naročal meni.

Avtomobil se je začel počasi premikati. Papež je dobro vozil. Po vsej cesti ga je bilo dovolj. Ko je avtomobil že prehitro brzel, smo poskakali

nanj. Ajster se je stisnil k Papežu in ga zmerjal, da ne zna voziti. Sto, dvesto metrov smo srečno prevozili. Papežu je znoj tekel po licu in obupno je kričal: „Žlajfaj, če ne, nas bo vse hudič vzel!“

Ajster, ki je že enkrat prej videl avtomobil, ga je učil, da je zavora levo od njega. „Samo potegni največjo kljuko nazaj in avto se bo ustavil.“ Papež je pritiskal razne prestave sem in tja, toda avto je drvel svojo pot. Ajster je vpil na Papeža kot divji in zadaj smo pa peli:

„Kaj nam pa morejo?

Nič nam ne morejo...“

Vedno hitreje je drvel avto. Papež je vrtil krmilo, da smo kar poskakovali. Vsak trenutek bi se lahko znašli v jarku pod cesto. Ajster je ves razjarjen vpil. Ko je spoznal pretečo nevarnost, je skočil z avtomobila. Videli smo ga, kako se je zvalil po strmini. Tudi mi nismo dolgo čakali. V hipu smo mu sledili in poskakali na cesto. Samo Pretnar, ki se je menda bal za prtljago, da mu je Papež ne odpelje v Ljubljano, je še ostal in jo metal na cesto. Vrh klanca je skočil z avtomobila tudi on. Mahal je za Papežem in ga rotil, naj skoči z avtomobila, če mu je življenje drago.

Papež se je vozil sam. Avto nam je že izginil izpred oči. Vsem je bilo tesno pri srcu. Bali smo se za Papeža... Kar je močno zaropotalo. Dobro smo vedeli, kaj to pomeni. Tekli smo na vso moč, radovedni in prestrašeni, kaj se je zgodilo. Kmalu smo opazili desno pod cesto zvrnjen avto.

„Papež je mrtev,“ je rekel Pucelj. „Ta je res lepa. Zdaj bomo imeli še pogreb.“

„Ne bo ga konec, ne. Papež je Krajnčan. Vsak Krajnčan pa ima dve duši. Zato ne pogine za vsako malenkost,“ je modroval Ajster.

Ajster je bil prvi pri avtomobilu. Sklonil se je nad nezvestnega Papeža.

„He, Papež! Kam si pa zavozil. Minulo te bo veselje do avtomobila za vse večne čase. To niso tvoje krave... Glej ga vraga! Še glasu ne da od sebe. Ali si se potuhnil, ali kaj? Škoda te ni, takih šoferjev nam ne manjka.“

Pucelj, ki je opravljal leto dni službo sanitejca, pa je ugotovil, da je Papež v nezvesti in da se je lahko poškodoval. „Daj mu poduhati steklenico z rumom. Takoj bo pri zavesti,“ ga je učil Ajster. Pucelj je izvlekel Papeža izza krmila, ga nesel na cesto in mu dal požirek ruma. Ajster pa nas je pozval, naj pripravimo note, da mu bomo zapeli žalostinko. Pucelj je med tem kazal svojo zdravniško izvežbanost. Držal je ponesrečenca za roko in ugotavljal, da mu žila bije pravilno. „Kmalu mora priti k zavesti.“ Res se je tako zgodilo. Papež je odprl oči, mrmral nerazumljive besede in spet utihnil. Pucelj mu je dal drugi požirek ruma. Hitro je učinkoval. Papež se je takoj zavedel. Ozrl se je najprej po avtomobilu. Zastokal je in potožil, da ga boli v prsih. Iz nosa mu je kapljala kri. Pucelj, okorajžen po svojih medicinskih uspehih je spet važno ugotavljal, da se mu je nosna odprtina povečala in da ima le male praske po licu, kar za dobrega vojaka ne pomeni nič, niti toliko kot pik bolhe v mirnem času.

„Noge imaš k sreči še v redu nasajene in si zato popolnoma sposoben za marš, posebno proti domu boš lahko hodil. Če pa srečamo vprego s kravami, se lahko tudi pelješ v svojo Sühokrajno. Z avtomobilom ne gre, se ti plaši, kar je prenevarno za tvoje kosti.“

Tako ga je bodril in ko sta nazadnje še vsak krepko potegnila ruma, je bil sanitejski posel zaključen in konec je bilo tudi našega hrepenenja po avtomobilski vožnji.

Ajster je že pripravil vso našo prtljago. Naložili smo si nahrbtnike in se počasi napotili dalje po cesti. Pridružili so se nam še drugi vojaki. Proti večeru je prišla vsa družba dobro razpoložena v vas. Za prenočišče smo si izbrali stavbo, ki je bila podobna zapuščeni tovarni. Ljudje so nam povedali, da je bila ondi tekstilna tovarna. Prostora je torej bilo več kot dovolj. Do noči se nas je nabralo lepo število. Skoro vsi avstrijski narodi so imeli med nami svoje zastopnike. V enem kotu so svirali Hrvatje na svoje tamburice, v drugem so živahno metali karte Dalmatinci. Naš Garbus je vlekel harmoniko, da je plesalo na njegovo polko dvajset parov kranjskih Janezov.

Tako in podobno so tekle ure v noč. Želodci pa so nas začeli opominjati, da oni dan še ni bilo gorke hrane. Zato smo zanetili ogenj na dvorišču, da bi si skuhal večerjo. V velik bakren kotliček, ki si ga je izposodil vrli Štefan v neki cerkvi pri Asiagu in ga je že leto dni nosil s seboj, smo nametali več parov kranjskih klobas in še drugih dobrot, ki smo jih naplenili pri napadu na pošto. Obetala se nam je bogata večerja. V veliki skledi sva delala z Ajstrom nekakšne cmoke nadevane z marmelado, katere nam je naš provijantni šef Pucelj dobavil cel zaboj. On je tudi poskrbel, da nismo trpeli žeje po vseh teh dobrotah. Ob pravem času je zaplenil v skladišču pri žični vzpenjači več litrov ruma in vina. Še mnogo drugega nam je pripravil. Mislil je vedno na vse in kar se tiče dobavljanja provijanta je bil specialist, da mu ni bilo para.

Večerjo smo pridno zalivali z vinom. Rum pa smo hranili za pot.

„Le pijte, fantje!“ je silil Pucelj in dopovedoval Ajstru, koliko vina, ruma, konzerv, moke, marmelade in drugih reči je še nakopičenih v skladišču. Papežu, ki je bil znan požeruh, so se pri tem kar sline cedile po tolikih dobrotah in pripomnil je, da bi bilo dobro ponoči pogledati v skladišče.

Ajster je nasvetoval, naj bi v naši družbi določili vsakemu svojo funkcijo. Vsi smo soglašali in se dogovorili takole: Lavrič je kuhar, Tavčar in Pretnar pomagata pri kuhinji, Ajster, Pucelj in Papež skrbе, da je kuhinja vedno dovolj založena z vsem potrebnim, Kren, Klešnik in Koritnik pa so nosači provijanta. Ajster je bil mnenja, da si morajo nosači poskrbeti konja za pot, ker bi sicer težko nosili vse s seboj.

„To se zgodi še nocoj!“ je zagotavljal Kren.

V resnici je še ono noč prignal našemu oddelku lepega vranca, opremljenega z nosilkami.

Kot kuhar sem oni dan opravil svoje delo. S Tavčarjem sva legla k počitku. Vsi drugi pa so šli na obisk v skladišče, da naberejo čimveč za pot. Nisem še uro spal, kar me prebudi iz sladkega spanja močna eksplo-

zija. Nebo je zažarelo. Videl sem, da je v plamenih skladišče in postaja žične vzpenjače. Otrpnil sem od strahu. Grozno mi je bilo pri srcu, ko sem se spomnil, da so naši tudi tam.

Ves zasopel je prihitel Ajster, za njim vsi drugi. „Tako od tu, sicer bomo vsi nesrečni!“ je rekel Ajster. „Ta ogenj je naše delo. Na poti povem vse.“

Hipoma smo pograbili vse naše stvari in že smo bežali proti Tridentu.

(Dalje prihodnjilč.)

P. Bradačeva:

Pesem.

Če pridete me kdaj obiskat —
tam v ravnem polju grob bo moj,
tam rožmarin zelen poganja
že dolgo v njem spi fantič moj.

Ob mraku slavček nama pel bo,
škrjanček zjutraj žvrgolel.
Saj večna je ljubezen najna,
še v grobu njen bo žar gorel.

Kr. VI.

Dramatika na deželi.

V besedi dramatika so zapopadene vse mogoče oblike predvajanja, od tragedije, drame, igre s petjem, veseloigre, komedije, burke, komične opere, resne opere, operete do pantomime. Ne bom podrobno opisoval in karakteriziral posameznih form, povdariti hočem le obsežnost imena.

V sedanjosti lahko imenujemo dramsko umetnost za splošno, za popularizirano. Ni župnije, kjer ne bi našel prijateljev boginje Talijske. Prosvetni domovi naše vasi jasno pričajo s svojimi skromnimi odri in kulisami, o amaterskih sposobnostih našega podeželskega prebivalstva.

Diletantizem, obče ime za nepoklicne, neplačane igralce, mnogokrat prehaja meje navadnega prikazovanja in že ustvarja umetni, celotni slog. O tej stopnji lahko govorimo v krajih, kjer režiser dobro obvlada pogoje in način pravega prikazovanja. Naša igra na deželi je v razvoju in se dan na dan izpopolnjuje. Mnogo je ovir, ki otežkočajo to delo ali ščasoma bo mogoče premostiti tudi nje.

Našemu podeželju je treba prvenstveno dobrih režiserjev. Žalibog nam oni manjkajo. Po večini so le deloma zmožni, največkrat jim manjka osnovna

podlaga, ki dobi potem svoj odtis v predvajanju komada. V tem pogledu bi bilo priporočiti, prirejanje dramatskih tečajev v Ljubljani, Celju, Mariboru in drugih večjih mestih. ZKD v Ljubljani je uvidela važnost in pod njenim okriljem se vrši vsako leto 6 mesečni dramatski tečaj. Ali vse to je mnogo premalo. Obiskovanje je omogočeno le ožjemu krogu iz Ljubljane in najbližje okolice. Naše kulturne in prosvetne centrale bodo pač morale v bodoče paziti v večji meri na režiserski naraščaj, ki bo potem svoje znanje uveljavil na vasi. V prvi vrsti pride v poštev naše učiteljstvo. Kot srednješolcu je učitelju omogočena izobrazba v tej smeri. Povdariti moram, da je ravno ono, kot pionir in intelekt dežele, preveč desinteresirano na vsej stvari.

Veliko se greši v izbiri iger. Če delaš ob koncu leta bilanco podeželskih predstav, znaša število komedij in burk 95%, 5% odpade na dramo in tragedijo, da o opereti sploh ne govorim. Nočem oporekati onim, ki trde, da naša vas ljubi šale in ima žaloiger dovolj v svojem praktičnem življenju. Še eno kričeče dejstvo zagovarja uprizarjanje komedij: naš priprosti človek se ob žalostnih momentih smeje. Trditev je pravilna, vendar splošna, izrečena radi nepoznanja gledališke umetnosti. Nikdo pa pri tem ne vpraša, kje je iskati vzroka temu neželenemu smehu? Odgovor je lahek: v ustvarjanju, v celoti igre, v duhovni vezi posameznih igralcev ni skladnosti. Krivda je v igralcu, še večjo odgovornost nosi neuki režiser, ki ni znal vlog duhovno zediniti, tragičnih momentov izrežirati, postaviti na oder vlogo vsakega igralca, enako besedilo in dejanj igre. Podeželske režije so preveč zunanje, neenotne, kljub dobremu materialu, ki ga da naša vas.

Pri razdelitvi vlog je posebno paziti, komu se da vloga. Igralec mora biti z njo zadovoljen, mora v njej videti samega sebe, šele potem je možno govoriti o dobrem uspehu. Držati se pri tem načela, da je učitelj, trgovčeva hči, gostilničarjev sin, več vreden, kakor priprosti fant, oziroma dekle, je kardinalna pogreška. V tem vidim voz in naša podeželska inteligenca in pol-inteligenca ima na glavne vloge monopol.

Važna stvar je izgovorjava. Mnogo premalo važnosti se polaga na izgovorjavo. Še vedno slišiš. Prišel, igral, potem prijatu, požiranje besed je v navadi. Pri malenkostih se mora začeti in naloga režiserja je, da kot povtor prenese na igralce pravi zmisel in pravilno tendenco dramatske pesnitve.

Vse navedeno je možno doseči z vztrajnostjo in pravilnim pojmovanjem. Ko se bomo ravnali vsaj deloma po opisanih načelih, ne bo več ob tragičnih momentih smeha, še manj želje po veseloigrah. Kako more plaha, rahločutna, mirna kmetska duša, najti v žaloigri smeh? Le iz zgoraj navedenih vzrokov! Podeželsko igranje ni lutkanje in tudi ne sme biti. Boginja Talija je kmetskemu človeku dodelila igralske sposobnosti, ki jih on prav rad uveljavlja. Po trudapolnem delu gresta fant in dekle z veseljem k igralski vaji, polna ambicije do pravilne ustvaritve podeljene vloge.

Toliko na kratko o našem podeželskem igralskem udejstvovanju, če bo čas dopuščal bom prihodnjič prešel na podrobnosti.

M. Žemva.

Delo je dobil!

Dogodek.

Bil je mračen, pust jesenski dan. Sam sem sedel pri polomljeni mizi v podstrešni izbi. Tu je bilo moje najljubše bivališče, čeprav niso imele te lesene in že od raznih glodavcev razjedene stene na sebi nič privlačnega. Tu me je malokdo motil. Kdo bo gledal na ubogega študenta, ki je povsod v nadlego? Imam sicer brata, toda tako čuden je postal, odkar je izgubil delo. Jaz bi mislil, da se je treba veseliti, če ni dela, in da bi moralo brezdelje dati svobodo, napraviti človeka prožnega, gibčnega. Toda ne! Ko opazujem njegove kretnje, vidim, da so vedno bolj okorne, korak vedno bolj težak. Tudi ramena so se mu že sklonila. Mene nič več ne ogovarja. Vedno gleda z motnimi očmi v kak predmet in premišlja. Bojim se, da ne bi namerjal kaj slabega, kar bi ga še bolj zlomilo.

Bral sem ravno neko proletarsko novelo, ko zaslišim, da se nekdo bliža moji podstrešni izbi. Hoja se mi je zdela neznana. Hitro sem pomislil, kdo bi me mogel priti obiskat. Koraki so se bližali vrtom. Postajali so vedno bolj znani, vendar se nisem mogel spomniti, kdo tako hodi. Končno vendarle: tako je hodil moj brat, ko je še delal. Pa ne, da bi bil on? Tedaj je vstopil. Še sedaj ga vidim, kako stoji pred mano: obraz mu je resen, svet, poveljčan, okrog usten pa zadovoljen smehlja. Stal je ravno in gledal je nepremično v mene. Skoraj sem se ga zbal. Toda čemu, brat ti je, sem si mislil in ne bo ti storil nič žalega. Kaj se mu je pripetilo, da gleda vame tako čudno: Hotel sem ga vprašati, kaj želi, tedaj pa spregovori sam z lepim svetlim glasom: „Delo sem dobil!“

Savinjčanka:

Teta Mina.

Kakor skozi meglo sem videla procesijo, ki se je vlekla kot dolga črna nit za menoj. Zvonovi so peli žalostno in samo solnce se ni pokazalo tisto jutro, ko smo pokopavali našo teto Mino.

Župnik je govoril, molil — a nisem razumela besed; ko pa so zapeli pevci:

„— Pomlad že prišla bo,
tebe na svet ne bo...“

so se vlile solze in nasloniti sem se morala na bližnji spomenik, da nisem omahnila.

Počasi so se razhajali ljudje...

„Težko jo bomo pogrešale“ — so se menile sosede v moji bližini.

„Saj ni čuda, ko nam je bila svetovalka, učiteljica in voditeljica“ je pritrdila druga.

„Malo takih, ki v mestnih šolah ne pozabijo na dom in se vrnejo, da pomagajo s svojimi duševnimi zakladi in zmožnostmi“ — se je oglasil krepak možak, ko je odhajal za drugimi.

Čez nekaj časa je bilo vse tiho. Le tu in tam je še kdo obiskal grob svojih rajnih, zmolil „Oče naš...“ in se na to okrenil proti domu. — K tetinem grobu pa je pristopil visok, sivolas gospod. Šopek svežih rož je položil na gomilo in v očeh se mu je utrnila solza.

Ko me je opazil, se je poklonil, stopil bližje in dejal: Moje sožalje, gospodična. Veliko ste izgubila vi in okolica, kajti take žene so redke.

„Da, zelo me je zadelo, — pa tudi na Vašem obrazu čitam, da Vam ta izguba ni lahka. — Ste morda celo njen in moj sorodnik?“

„Nisem sorodnik, samo znanec sem.“

Zagledal se je nekam v daljavo in po kratkem presledku nadaljeval: „Znanca sva si bila, več kot znanca... Jaz sem jo ljubil... Preveč izobražena se mi je zdela za življenje na kmetih — hotel sem jo odpeljati v mesto, a ona ni hotela. Nisem je razumel. — Preveč je ljubila zemljo in svoje ljudi, zato je ostala, jaz pa sem odšel sam. — Nekaj časa sem mislil nanjo, dokler je ni izrinila iz spomina našminkana mestna gospodična. — Šele takrat sem jo spoznal, — hotel sem nazaj k njej in z njo vred ljubiti tiste, ki jim je posvetila svoje življenje. Pa bilo je prepozno —.“

S sklonjeno glavo je stal ob grobu. Spomnila sem se povesti o bojih mladega dekleta, ki je po težki zmagi žrtvovalo svojo lepo ljubezen, samo, da je ostalo zvesto rodni grudi in se je lahko popolnoma posvetilo delu za prosveto kmečkega rodu — povesti, ki mi jo je pripovedovala nekoč teta sama. —

Kuhinja.

Zdrobovi žganci. V kozi razbelimo nekoliko masti ali masla, stresemo na to pšenični zdrob, ga zlatorumeno prepražimo. — Posebej prevremo mleko ter ga posolimo. Sprazeni zdrob oblijemo z vrelim mlekom (kolikor ga zdrob popije) in ga polagoma dušimo v pečici. — Žganci ne smejo biti premehki,

a tudi zdrobiti se ne smejo preveč drobno. Serviramo jih kot prilogo k mesu v omaki, pa tudi kot samostojno jed s kuhanim sadjem.

Češki kolači. Vzhajano kvašeno testo iz 40 dkg moke, 2 dkg kvasa, $\frac{1}{4}$ l mleka, 5 dkg sladkorja, 1 jajca, soli stresemo na z moko potreseno desko, odrežemo od testa za jajce velike kose, katere zaokrožimo med dlanjo, da dobimo okrogel hlebec. Hlebčke stavimo na dobro pomaščen pekač — ne preblizu skupaj — na sredi vsakega napravimo s pritiskom palca jamico, v katero stavimo s kavino žličko kupček sirovega nadeva. Ko hlebčki vzhajajo,

jih pomagamo z jajcem, potresemo z mešanico sesekljanih orehov in debelega sladkorja. Pečemo jih v dobri pečici 10—20 minut. Nadev pa si pripravimo takole: 2 rumenjaka umešamo s 5 dkg sladkorja, na kar pridenemo 15 dkg zdrobljenega sira, lim. lupine in sneg dveh beljakov. Lahko pa nadevamo tudi s kakim drugim nadevom.

Dober kolač. 10 dkg surovega masla mešamo s 6 rumenjaki in 25 dkg presejanega sladkorja, da dobro naraste, pridenemo limonove lupine in nazadnje rahlo zamešano trd sneg iz 6 beljakov obenem z 20 dkg moke. To zmes denemo v dobro pomazan in z moko potresen tortni model in pečemo v ne prevroči pečici. — Pečeni kolač se prereže, namaže z marmelado, sestavi in potrese po vrhu s sladkorjem. — Kadar so črešnje pa napravimo takole: V model denemo samo polovico zmesi, potresemo s črešnjami iz katerih smo odstranili koščice, nakar nadevamo še drugo zmes in spečemo. — Lahko spečemo tudi v podolgovatem pekaču, tako, da so črešnje potresene po vrhu.

Gospodinjstvo.

J. U.:

Kako očistimo in popravimo ročno izdelane starinske čipke.

Marsikatera imetnica ročno izdelanih starinskih čipk je že ugibala, kako bi se dale te čipke za daljšo dobo ohraniti čiste in kako bi odpravila nesnago, ki se je nabrala na njih in seveda s tem zmanjšala čipki lepoto in dragocenost. To se napravi na prav preprost način:

Predvsem si moramo zapomniti, da teh čipk ne smemo prati skupaj z drugimi predmeti kakor vezeninami itd., temveč vedno same zase. Nadalje je treba odbrati čipke po kakovosti t. j. finejše posebej in navadnejše posebej in jih prati popolnoma ločeno. Vobče pa priporočamo, naj perejo čipke le tiste, ki to delo razumejo.

Starinske pristne čipke, ki so se zaradi uporabe zamazale in ki so zbog svoje starosti že porumenele ali bile poškodovane po prejšnjem nepravilnem pranju, naj se vložijo pred pranjem za nekoliko dni v najboljše olivno olje. To olje vrne sukancu vso prožnost, in čipko bo mnogo lažje popraviti. Po tem poslu ovijemo čipko okoli enakomerno široke navadne steklenice, nakar jo pokrijemo okrog in okrog s kosom belega finega muselina ali s sličnim blagom, ki ga prišijemo z nekolikimi vbodi k čipki na steklenici. Blago naj bo močno napeto, da se čipka ne premika, da se ne napravijo gube. Steklenica naj se obteži do polovice s peskom, da je vrela voda ne meče sem in tja, in postavi v lonec, v katerem naj bo toliko vode, da bo čipka z njo popolnoma pokrita. V vodo denemo približno 4 dkg dobrega mila; ako je pa čipka zelo umazana, pridemo še 1—2 kavni žlici soli. Čipka naj se nato kuha 1 uro v vreli vodi, včasih pa tudi več; to je odvisno od umazanosti. Pravilo naj bo, da se čipka kuha toliko časa, da se odstraniti iz nje vsa umazanost in olje. Če opazimo, da je voda, v kateri se čipka, zelo umazana, jo moramo izmenjati, včasih tudi po večkrat; kajti čipka se ne more nikdar lepo očistiti, če se jo kuha v umazani vodi dalje. Čisti vodi je treba zopet dodati mila in soli, nakar naj vre naprej. Kdaj je čipka oprana, opazimo to takoj na vodi, ko vidimo, da ostaja čista. Po tem procesu vzamemo steklenico s čipko iz vrele vode, jo postavimo v čisto mlačno vodo in jo v njej vrtimo toliko časa, da spravimo vse milo iz čipke. Vodo moramo tudi pri tem toliko časa menjati, da je zadnja popolnoma čista. Tako je čipka pravilno oprana.

Zdaj je treba čipko posušiti. Čipko pustimo na steklenici še toliko časa, da odteče voda iz nje in da jo na pol posušimo. Če jo prej odločimo s steklenice, se lahko zgodi, da se čipka raztegne, zaradi česar se ji pokvari oblika.

Napol posušena čipka je pripravna za likanje. Čipko snamemo s steklenice in jo enakomerno nategnemo po širini in dolžini. Tudi vsak posamezni zob in

zobček je treba naravnati. Nato jo položimo na desko, ki je pregrnjena s flanelo, ta pa s finim belim platnom in jo likamo s srednje vročim železom. Ko je vsa čipka polikana, potegnemo z likalnikom še vsak posamezni zob pri čipki na desno, levo in poševno, da se vse oblike lepo izravnaajo. Potem potegnemo še zadnjič z likalnikom po celi čipki in likanje čipke je končano.

Ta način čiščenja velja seveda le za manjše čipke.

Popravilo pristne starinske čipke se ne more zaupati vsakomur. To delo smejo prevzemati le poznavalci. Pri popravilu gre predvsem za dvoje: za izboljšanje pokvarjene čipke toliko, da bo zopet za praktično uporabo, in za izboljšanje dragocene starinske čipke, da se ji s prenovljenjem povrne njena svoječasna lepota in vrednost. Da to delo ni za druge, kakor za poznavalce, ve lahko vsak. Da se pa morejo izboljšane in popravljene čipke ohraniti v res dobrem stanju dolgo vrsto let, jih moramo znati tudi pravilno varovati: Čipka naj se razprostre in prišije na kos mehkega blaga. Tako bo blago obvarovalo čipko, da se ne bo tako hitro zamazala.

Pripominjamo še, da se čipke ne smejo prilepljati na karton, ker dobe od lepila trde madeže in se s tem po kvarijo.

(Op. uredništva: Prinesli smo gornji članek, radi posebnega načina pranja, ki bo gotovo vsako našo čitateljico zanimal — četudi morda nima doma takih dragocenih čipk.)

Pospravljanje. Gotovo ne bo odveč, če spregovorimo par besed o pospravljanju. Predvsem je treba posvariti pri tem moške, kajti vsaki ženski je to skoro prirojeno, da pospravi svoje stvari, dočim se zdi to moškim nekako sramotno. Če slečeš boljšo obleko, skrtači si jo, zravnaj in obesi na obešalo. Klobuk zavij v papir, kravato in ovratnik pa daj v primerno škatljo. Čevlje si koj, ko jih sezuješ, skrtači, če so blatni, namoči krpo v vodo, potegni parkrat po njih, posuši jih in potem namaži in imel boš čiste. Z vsem tem boš gotov v dobre

pol ure. Koliko si s tem prihraniš jeze in slabe volje! Kadar se boš oblačil, boš prijel vsako reč takoj v roke, ker boš vedel, kam si jo dal. Tako pa moraš vedno nadlegovati gospodinjo, mater ali sestro, da ti nanosi skupaj. Seveda mora biti takoj pripravna, naj si ima tudi delo v rokah. Ne pomisli pa tega, da bi on ne bil tako pripravljen, če bi gospodinja od njega to zahtevala. Ali kaj, ko bi nje ne bilo doma, pa bi ne vedel, kje tiči kakšna njegova stvar? Koliko jeze, koliko razmetavanja bi bilo. Nazadnje pa se mu naj mudi kamorkoli, ko ne bi mogel priti v pravem času. Vse to bi morali moški pomisliti. Ni treba, da bi gospodinja imela po odhodu moškega, vse dopoldne delo, predno zopet pospravi njegove stvari. Kolikor je kravat, vse leže poleg škatlje na mizi, prav tako ovratniki, srajce, glavniki, ogledalo, zobna krtačka, vse je navzkriž. Ko bi se moški enkrat tega odvadili, bi se pač marsikatera gospodinja oddahnila. — Glede pospravljanja in snaženja še to-le: Pred prazniki povsod temeljito snažijo. Tedaj premaknejo postelje, omare, slike i. t. d., za katerimi vlada ves čas do praznikov pajčevina in smeti. To pa ne sme biti, da bi se samo tedaj temeljito pometalo in snažilo. Vsak dan moramo pomesti tudi pod posteljo, omaro, čeprav se ne vidi. Kako nerodno bi nam bilo, če bi vpričo tuje osebe morale premakniti omaro! Kako bi bil tujec razočaran, če bi bila soba čedno pospravljena, za omaro pa bi bilo polno smeti, papirja in drugega. Pomislimo to dobro in se po tem tudi ravnajmo!

Obešala za obleke. Da so obešala za obleke potrebna, ve pač vsaka izmed nas. Včasih so šivilje šivale k oblekam trake, na katere se je obleka obesila. S tem pa se obleka na istem mestu zelo nategne, posebno če je volnena. Zato so potrebna obešala, ki imajo obliko ramen. Na njega obesi obleko tako, da se popolnoma nič ne zmečka in visi tako kot na telesu. Takšno obešalo dobiš v trgovini za 2 do 5 Din. Kakršno je pač, ker je več vrst. So enojna za ženske obleke in dvojna za moške obleke, za hlače in suknjo. Lahko

pa si ga tudi sama napraviš. Ogladi si leseno palčico, boljše je ploščata kakor okrogla. Na sredo priveži trak, mesto želez. kljuke za obešanje. Na to palčico na ramena naravnaj obleko, s trakom pa priveži za kljuko in obleka ti lepo visi. Ne bo se zmečkala, pa tudi prostora vzame zelo malo, ker lahko na ta način obesiš več obešal z obleko vred, drugo vrh druge. Na tako obešalo lahko obesiš tudi perilo, šerpe ali kaj podobnega. A. K.

Nekaj praktičnih nasvetov.

Čajne madeže odstranimo iz perila, ako operemo madeže v vroči vodi, v kateri smo raztopili nekoliko boraksa.

Petrolejski madež odpraviš iz papirja, če ga držiš par sekund nad vročim štedilnikom. To velja seveda le za svež petrolejski madež.

Saje se dajo zelo dobro uporabiti za čiščenje srebra, niklja in medi. Z mehko krpico podrgnemo po predmetih, pa se svetijo kakor novi.

Higijena.

O spanju. Spanje je človeku ravno tako potrebno, kakor hrana, svetloba, zrak ali voda. Veliki nemški mislec Kant je rekel: „Vzemi človeku upanje in spanje, pa bo najnesrečnejše bitje na zemlji.“ Spanje je kakor za zdravega, tako tudi za bolnega človeka prepotrebno. Zdravemu služi zato, da mu okrepi telesne in duševne moči. Čim več delamo, temveč spanja zahteva naše telo. Bolniku pa služi spanje zato, da mu pridobi življenjske moči, ki jih je za časa bolezni izgubil. Spanje je namreč prekinjenje delovanja mišic in čutil, kakor tudi duše in preprečuje obenem razburjenje teh organov.

Kakor pa je spanje za ljudi največja dobrota, tako je najhujša nesreča če nimajo spanca. Kdor trpi na tem, da ne more spati, ta se naj resno vpraša, kaj je temu povod, če le ni kriv temu njegov način življenja. Kdor pozno vstaja

in še opoldne dolgo počiva, temu se ni treba čuditi, če ne more zvečer tako hitro zaspati in če se ponoči večkrat zbudi. Opoldanskega počitka ali spanja naj se torej poslužujejo le slabotni ljudje in oni, ki morajo nočno spanje opustiti ali prikrajšati. Drugim lahko opoldansko spanje naravnost škoduje. Telesni ali duševni prenapor sta glavna zadrževalca zdravega spanja. Če si želimo zdravega spanca, moramo predvsem paziti na ležišče samo in na sobo, v kateri ležimo. Ležišče ne sme biti pretirno in more prepuščati zrak. Ne pernec, za pokrivalo so pač najbolj zdrave volnene odeje. Soba, v kateri spimo, mora biti prav tako zračna, svež zrak mora biti do jutra v njej, vendar ne sme biti niti premrzlo, niti pretoplo. Vročina in mraz namreč motita spanje. Nekaj naj še omenim: Nikar ne jemlji uspavalnih sredstev, če ne moreš spati. Ta te sicer uspavajo, a puste lahko hude posledice, ker so vsa strupena. Vsakdo si lahko sam naredi „uspavalno sredstvo“: s tem, da se pred spanjem z mrzlo vodo krepko masira prsi in trebuh 6—10 min. Posledica tega bo mirno spanje. Večkrat pomagajo tudi mrzli obkladki na čelo in prsi. Kadar so povod nespanja motnje v prebavi, tedaj pazi, da ne legaš s polnim želodcem.

Bradavice odpraviš na najlepši in najmanj nevarni način, če jih namažeš z jodovo tinkturo in to večkrat ponoviš. K. L.

Pomladno čiščenje organizma. Kakor se v naravi spomladi vse prenavlja, tako se tudi v človeku po dolгих zimskih mesecih vzbude nove sile, novi sokovi, nova rast. Zato je prav sedaj čas, da svoje telo očistimo vseh strupenih usedlin, ki so se v nedelavnem zimskem času nabrale in zastrupljajo naš organizem. To dosežemo s parkratnim temeljitim izčiščenjem želodca in črev s porabo ricinovega olja ali kakega drugega odvajalnega čaja. Tudi kakšen dan popolnega posta je priporočati. S temeljitim prepotenjem pri pomlad. delu tudi dobro koristimo celemu organizmu.

Zvezina tekma koscev na dan občnega zbora 12. junija.

Kakor lansko leto bo tudi letos priredila Zveza veliko tekmo koscev v Št. Vidu nad Ljubljano (gostilna Žiberd). Ker je s tekmo tudi na programu razvitje Zvezinega prapora in povorka iz Ljubljane v Št. Vid, bo imela prireditelj pravi izraz našega kmetškega podeželja.

Pokroviteljstvo nad tekmo je prevzel ban dravske banovine g. dr. Drago Marušič!

Fantje in dekleta!

Dolžnost Vaša je, da pridete na našo kmetško slavnost v čimvečjem številu. Takoj začnite z organizacijo! Vsako društvo naj sestavi grupo, ki bo predstavljala momente iz kmetškega življenja. Povorka mora pokazati pravo življenje našega kmeta. Konjenica, kosci, žanjice kmetška gostija itd., vse to mora biti v sprevodu. Brez odlašanja na delo z zavestjo, da gre za našo stvar! **Kosci!**

Čaka Vas težka naloga, priboriti si prvenstvo v košnji za celo Slovenijo. Prvaki društev vežbajte se, ker naloga ne bo lahka. Darila so lepa in mnogoštevilna! Vsako društvo mora poslati tekmovalca.

Vožnja je polovična. Za stanovanje bo pravočasno preskrbela Zveza.

Natančna navodila so poslana potom Zvezinih okrožnic. Prosimo, da se datuma za prijavljanje delegatov in koscev točno držite! Na poznejše prijave se ne bomo ozirali!

V društvo slišita red in disciplina!

Misli ob tekmi koscev.

Mladost v svoji daljini, tihi lepoti je podobna temnosinjemu nočnemu nebu, razpetemu iz večnosti v večnost, posutemu s svetlimi zvez-

dami tako nagosto, da jih oči ne razločijo, komaj slutijo, te oči, trudne od dneva in sanj. Časih se utrne zvezda, loči od družic, plane v sinjem loku do obzorja, zablešči se žarko ter ugasne.

Kdo se ne bi ustavil pri teh lepih besedah, ki jih je zapisal nesmrtni Cankar? Koliko svetlih zvezd se je že utrnilo in padlo na zemljo? Mnogo, zelo mnogo. Res, samo zableščale so se in ugasnile. Zastonj je bilo vsako upanje, da se ponovno zablešče, tema je postala, črni oblaki se zbirajo na tem sinjem nebu, kmalu ne bo več nobene zvezde... O, Cankar, danes vlada v deželi hlapcev revščina in beda. Očetje grude umirajo, matere ječe in rodijo nove Jerneje...

Kmet preživlja težko krizo, kmetška mladina mora biti priča današnjega socialnega kaosa. Nič ma ne pomaga 14 urno dnevno delo, zastonj je pot lica, zastonj ves njegov trud, da si poboljša svoje grenko življenje. Prepuščen je samo lastni moči. Pokliče se ga le tedaj, ko se potrebuje njegov „da“. Dobrosrčni kmet se ne ozira na obljube ki se mu dajejo ob tej priliki. Samo izgovori kratko besedo misleč, da bo obljubo „gospod“ takoj izpolnil. Zatem se je gospod poslovil in kmet še vedno čaka na dano neizpoljeno obljubo. Primerov v preteklosti je dovolj in nimam potrebe istih zabeleževati.

Kmetška mladina pa pravi: „Nočemo biti duševni sužnji drugih, svojo samostojnost hočemo, mesto, ki nam pripada kot največjemu procentu zemljanov. Zato se hočemo in se bomo borili tako dolgo, dokler ne dosežemo smotra. Naša naloga je težka, toda izvedljiva. Vse ovire bomo premostili, vse reke prebredli. Brez nas ni življenja. Naše matere rodijo čvrste sinove in hčere, brez teh mater ne bi svet pomenil ničesar. Mnogi še danes nočejo razumeti nas mladih, pionirjev bodoč-

nosti, sinov kronanega, z razbeljeno železno krono ustoličenega našega kralja. Edinstven slučaj v zgodovini. Kralja imamo, njegova vojska se zbira, da mu izvojuje zmago in ga reši težke železne razbeljene krone. Že se sestavljajo kadri, v daljavi se čuje glas trobente, ki svira generalni alarm, nebo se pod pritiskom zemeljske atmosfere čisti, zvezda severnica daje smer...

Kose, grablje, motike, lopate, plugi, brane, zelene livade, posejana polja, polni gozdovi so naše orožje, s katerim se bomo branili. Za dobro in težko delo, primerno plačilo! Za počitek lepo, mehko posteljo! Če je kdo upravičen zahtevati, potem je to kmetski živelj, brez vsakega dvoma!

Kmetski fantje in dekleta!

12. junija bo naš praznik! Prihitite v Ljubljano in s svojo prisotnostjo manifestirajte vsi za našo solidarnost! Pokažimo prestolici Slovenije, da živimo in da so naše vrste mnogobroječe! Vsaka vas mora poslati svojega zastopnika! Brez odlaganja na delo za povzdigo kmetijskih pravic.

Tekma koscev mora biti simbol naše milionske armade, nastopajoča četa vzor kmetijsko mladinskega pokreta!

Na dan tekme bo slavnostno plapolal prvi prapor kmetijskih borcev od Triglava do Kajmakčalana.

Kr. VI.

8. redni občni zbor Zveze kmet. fantov in deklet v Ljubljani. Zvezina odborova seja z dne 22. IV. je sklenila, da se vrši občni zbor Zveze kmetijskih fantov in deklet dne 12. junija ob 9. uri predpoldne v prostorih hotela „Lloyd“, Sv. Petra cesta.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. Poročila odbornikov.
3. Poročila revizorjev.
4. Volitve novega odbora.
5. Samostojni predlogi.

6. Referat: Poročilo posl. tovariša Mravljeta.

7. Slučajnosti.

Po paragrafu 7/b in 10/č je vsako društvo dolžno poslati na vsakih 20 članov enega delegata in plačati članarino Zvezi, ki znaša Din 2.— za posameznega člana. Društvo, ki ne izvrši svojih obveznosti nima po paragrafu 8/b Zvezinih pravil, pravice do delegata.

Ako ne bi bil občni zbor sklepčen ob napovedani uri, se vrši pol ure kasneje ob vsaki udeležbi, ne glede na število delegatov (§ 10/č).

V soboto zvečer, dne 11. junija se vrši v prostorih restavracije Lev, Gosposvetska cesta, **predkonferenca delegatov vseh društev in pododborov. Začetek ob 8. uri zvečer.**

Ljubljana, dne 5. maja 1932.

Za Zvezo kmetijskih fantov in deklet:

Kronovšek Ivan,
predsednik.

Kreft Vlado,
tajnik.

Stranice. Društvo je imelo v nedeljo, dne 10. aprila svoj letni občni zbor v lokalu g. Ivana Marinška v Stranica. Zbora se je udeležilo precejšnje število članstva. V minulem letu je bilo prejemkov Din 853.25, izdatkov pa Din 545, torej je prebitka Din 308.25. Med letom smo vprizorili igro „Oh ta Polonca“, ki je bila dobro obiskana. Prav uspešno je tudi delovala društvena knjižnica. Novi odbor je za sledeče poslovno leto sledeče sestavljen:

predsednik tov. Borušek Ivan, podpredsednik tov. Marinšek Ivan, tajnik tov. Ravnak Bernard, blagajnik tov. Košič Mihael, odborniki tov. Stanko Marinšek, Podpečan Ana, Alojzija Košič, Kvas Fran, Seljak Ivan, namestniki tov. Fijavž Leopold starejši Slapnik Ivan, Slapnik Stefan, nadzornika tov. Dobnik Leon in Fran Skrbinek. Članarina za leto 1932 se je določila na 10 Din letno. Iz Konjic so se udeležili občnega zbora gg. dr. Mejak, Kolšek in Majcen. V kratkem se namerava tudi ustanoviti kmetijska sokolska četa. V popolnem

soglasju in v upanju na večje uspehe se je občni zbor zaključil.

B. I.

Sv. Lovrenc v Savinjski dolini. V nedeljo, dne 10. aprila je priredilo društvo predavanje v društvenem prostoru. Predaval je znani kmetijski organizator in prosvetni delavec tov. Gomišček iz Celja, o temi „Gospodarska politika kmeta“. Predavanja se je udeležilo največ članov društva mnogo je pa tudi bilo starejših kmetov, kar je znak, da so se tudi oni začeli za nas zanimati in odobravati naše društveno delovanje. Vsi poslušalci so z zanimanjem poslušali predavatelja in ga ob koncu z aplavzom nagradili.

T. A.

Vače. Ker že dalje časa manjka vsako poročilo o delovanju našega društva, bom v kratkem podal delo v preteklem letu. Društvo je imelo svoj občni zbor že v letu 1931 in sicer 6. decembra, na katerem je bil v glavnem izvoljen stari odbor. Priredilo je tudi tekmo koscev, ki je prav lepo uspela. Vez med nami in Zvezo je bila popolnoma pretrgana, kar je jako neugodno vplivalo na članstvo. Iz tega vzroka in radi medsebojnega nesoglasja se je na občnem zboru zahtevalo, da se društvo razpusti. Tega nismo dopustili ker smo računali, da bodo kmalu nesoglasja prešla in upamo, da bodo nesoglasja prešla. Danes se je položaj izboljšal in upamo, da bomo kmalu pričeli z aktivnim delom.

N. S.

Sv. Jurij ob Taboru. V nedeljo, dne 17. aprila se je vršil občni zbor „Društva kmetijskih fantov in deklet“ ob 3. uri popoldne v prostorih g. Plavšaka. Zbralo se je 40 deklet in fantov. Predsednik tovariš Ocvirk je otvoril občni zbor s pozdravom na vse navzoče, posebno Zvezinega predsednika tov. Kronovška, tajnika celjskega pododbora tv. Gomiščka in Zvezinega tajnika tov.

Krefta. Iz poročila predsednika se je videlo, da je bilo delovanje društva v lanskem poslovnem letu zelo plodonosno. Priredila se je tekma koscev, pri kateri je prisostvovalo nad 1000 ljudi. Tekma je tudi v materialnem oziru prav dobro izpadla, kosmati dohodki so znašali nad 11.000 Din. Na Zvezini tekmi koscev v Ljubljani je član društva odnesel drugo nagrado. Vprizorilo je igro „Dekle z rožmarino“ in priredilo je maškerado. Dne 8. maja je vprizorilo Sv. Golarjevo veseloigro „Dve nevesti“. Novi odbor je sestavljen sledeče: Predsednik tov. Ocvirk Ivan, podpredsednica tov. Kos Francka, tajnica tov. Ocvirk Rozi, blagajnik Kos France, knjižničar tov. Kneisel Vlado, odborniki: tov. Kos Alojz, Trglav Ivan, Eberlinc Valentin, Žitnik Milka, Kobale Zalka in Rojnik Zofka. Nato je povzel besedo Zvezin pred. tov. Kronovšek, ki je v kratkih potezah orisal razmere današnje kmetijske mladine, ki mnogokrat zataji samega sebe, sramujoč se svojega stanu. V istem smislu sta govorila Zvezin tajnik tov. Kreft in tajnik celjskega pododbora tov. Gomišček. Občni zbor se je zaključil z parolo: Zeleno zastavo od Triglava do Urala!

Sv. Jurij ob Ščavnici. V nedeljo, dne 10. t. m. se je vršil občni zbor Društva kmetijskih fantov in deklet. V zadnjem letu je društvo jako delovalo. Vprizorilo je več iger priredilo maškerado in veliko tombolo. Novi odbor je izvoljen sledeče: Predsednik tov. Ivan Satler, podpred. tov. Olga Cizl, tajnica tov. Zalka Nemec, knjižničar tov. Lončar Fran, odborniki: tovariši Korošak Roman, Križan Karl, Kovačič Jakob, Marica Topolnik, Pintarič Anton, Stolnik Vilko, Markovič Anton, Cizl Štefka. Novemu odboru želimo čimveč uspehov. Posebno pohvalo moramo pa izreči tov. Satlerju, ki je prevzel težko nalogo predsednika. Upamo, da si je za časa svojega bivanja v Bratislavi pridobil mnogo koristnih stvari, katere bo sedaj lahko upo

rabljaj v svoji domači vasi na polju kmetske prosvete.

Škocijan pri Turjaku. Dramski odsek je uprizoril na Belo nedeljo lepo veseloigro. Igra je uspela zelo dobro in igralci so prav dobro rešili svoje vloge. — 17. aprila so pa igralci gostovali v Želimljah in tudi tam so prav dobro rešili svoje naloge. — Naši gasilci so imeli letos prve vaje na Vel. Ločnik. Udeležba članstva je bila nepričakovana, brizgalna je izvrstno delovala, ljudstvo je bilo pa prav zadovoljno. — Z velikim veseljem smo pozdravili, da je banska uprava razpisala mesto šolskega upravitelja in ene učiteljice. Sedaj bo naša mladina dobila vsaj nekaj izobrazbe in se vzgajala v sokolskem duhu.

Sestanek pododbora Zveze kmetskih fantov in deklet za ljubljansko okolico. V nedeljo se je vršil sestanek vseh okoliških društev ljubljanske okolice. Zastopana so bila društva Beričevo, Zapoge, Notranje Gorice in Želimlje, 18 odbornikov po številu. Predsednik pododbora tov. Blaž je v kratkih besedah opisal vse delo v minulem poslovnem letu in zaključil, da je treba dati ljubljanskemu pododboru širšo bazo, pritegniti k delu vse razpoložljive sile, ker le tedaj bo mogoče doseči uspehe. Radi tega se je tudi izvolil novi odbor, ki je sledeče sestavljen: predsednik Kramar Alojzij, podpred. Šimenc Alojzij, tajnica Rezika Aličeva, blagajnik Oblak Ivan, odborniki: Blaž Jože, Lunder Leopold, Ausec Alojzij, Peterlin Danica, Vidmar Franc, Hribernik Franc, Janhar Valentin. Vsako društvo ima v odboru svojega zastopnika. Po izvolitvi novega odbora se je vršila splošna debata, ki naj bi dala povoljne zaključke za uspešno bodoče delo. Prva naloga pododbora bo, da vsa okoliška društva poživijo, ki iz enega ali drugega vzroka danes ne delujejo, ustanovi čim več novih edinic in pomaga Zvezi organizirati veliko

tekmo koscev, ki se bo vršila na dan Zvezinega občnega zbora, dne 12. junija v Ljubljani.

Frankolovo. Četrty redni občni zbor našega društva se je vršil 1. maja, ki se ga je udeležilo vse članstvo. Predsednik je podal poročilo o letnem delovanju, se pri tem tudi spomnil tovariša Frana Šibanca, ki je bil agilen član, ali ga je žalibog zavrata bolezen spremila v prerani grob. Novi odbor je sestavljen sledeče: predsednik tov. Fran Potočnik, podpredsednik tov. Anton Šibanc, tajnik tovariš Lojze Šibanc, nam. tajnika tov. Ferdo Potočnik, odborniki: tov. Martin Gojšnik, Železnik Alojzij, Pepca Gojšnik, Micika Potočnik, nadzornika tov. Ema Germ Ivan Špeglič. Na programu imamo tekmo koscev in žanjic in sicer v sosedni vasi, da tudi tja prenesemo našo misel. V tri in pol urnem živahnem pogovoru se je zaključil občni zbor.

Fr. P.

Struge. Že precej čase je od kar se nismo oglasili v Grudi. Med tem časom se je tudi pri nas malo spremenilo. V zimskem času smo imeli pevski odsek, katerega je vodil naš zaslužni učitelj Majnik iz Zvirč. Dne 31. I. smo vprizorili igro „Trije tički“. Učila nas je tuk. šol. voditeljica Viktorija Medvedova. Oder je pa napravil g. kap. Pirkar, napravil je tudi krasen zastor, tako da ga je občinstvo občudovalo. Ali vkljub vsem težočam in oviranju nasprotnikov, ter pomanjkanje denarja je bila šol. soba, kjer smo igrali, nabito polna. 2. II. ob 8. uri zvečer smo igro na zahtevo ljudstva ponovili. Tudi tedaj je bila udeležba sijajna. Ob tej priliki je nastopi drugič javno naš pevski odsek pod vodstvom g. učitelja Majnika. Dasi smo novinci, je bil uspeh prav dober. Poslušalci so za vsako pesmijo burno ploskali. Zato se tem potom zahvaljujem v imenu vseh g. učitelju Majniku, ki se je toliko trudil, da

je vsak teden dvakrat po eno uro hoda prišel v Struge in nas učil petja. Zahvaljujemo se tudi ge. šol. voditeljici, ki je tako lepo izučila igralce. Dalje g. Pirkarju, ki nam je napravil tako krasen oder in zastor. Vsem omenjenim se priporočamo še za nadaljno sodelovanje.

Vsled zadnjega deževja in tanjšanja snega je nastala pri nas velika povodenj, tako da smo se morali z ene vasi v drugo s splavi prevazati. Pri Kolenči vasi je bila na vodi od brega do brega postavljena ozka brv ali mostič, da so ljudje neovirano hodili čez. Dne 4. IV. ob 6. uri pop. sta šla čez most med drugimi tudi naša tovariša Jože Rus in Jože Tešnik. Ker je Jože Tešnik splošno znan šaljivec, je rekel sredi mostu tov. Jožetu: „Greva v vodo“, nato se oba primeta, da bi odšla na breg ker pa je bila brv zelo ozka sta zgubila ravnotežje in omahnila v vodo. Tov. Tešnika je zadela takoj kap in je zginil pod vodo. Dva dni smo ga iskali, šele tretji dan se je posrečilo, da je našel truplo pokojnika naš tov. Nose. Josip Rus je zgrabil za vejo in smo ga rešili. Tako je s šale nastala tragična smrt našega ljubljenega tovariša. Ker je bil zaveden član našega društva, kakor tudi naše sokolske čete smo ga vsi spremili k večnemu počitku. Zapel je tudi naš pevski odsek nagrobnico. Pogreb je bil zelo lep, ker je bil pok. zelo dober, marljiv in priljubljen fant, ter zaveden član društva.

Končno moram pripomniti še to, da se je z gotove strani zopet pokazalo sovražno razpoloženje do našega društva. Javnost tako početje obsoja.

Zveza je vsem društvom naznanila, da se vrši občni zbor k. f. in d. dne 12. junija. Ob tej priliki pa tudi tekma koscev in žanjic. Vsa posamezna društva naj bi že sedaj sklepala koliko delegatov bodo poslala na občni zbor. Predvsem naj bi odbori posameznih društev že

sedaj poskrbeli, da se iz vsakega društva udeležita vsaj po dva kosca, to pa radi tega, da nas bo čim več. Gledati pa bomo morali in opozoriti Zvezo, da ne bo pustila tekmovali onih ki niso člani našega društva. Zato naj vsako društvo izda posameznim tekmovalcem legitimacije. Le na ta način bomo zastopani sami člani. Vsako društvo naj po svojem delegatu poroča na občnem zboru o svojem delovanju v preteklem letu, odnosno ovire radi katerih ne more delati. Ker bomo v velikem številu zbrani, bomo lahko dobili od kakega društva navodila odnosno od zveze same. Priporočam še, naj dobi vsak član vsaj po enega naročnika Grude. Potem bo Zveza lahko poročala, da je število naraslo in mi bomo lahko pričakovali zboljšanje našega lista.

Franc Hočevar.

Škocjan pri Turjaku. Naše društvo je imelo v nedeljo, 4. IV. občni zbor, ki se ga je udeležilo 2/3 članov in članic. Izvolili smo sledeči odbor: preds. tovariš Lunder L. podpredsednik tov. Sever Jože, tajnik tov. Peterlin Herman, blagajnik tov. Šmuc Stanislav, odborniki tovariši: Sever Ludvik, Žnidaršič Janez, Andolšek Marija, Sever Marija, Lunder Marija, Bradač Pepca in nadzornika tov. Šmuc Alojz, Virant Janko. Novo izvoljeni odbor je sklenil prirediti v tem letu veliko tekmo koscev in tudi žanjic. 5. maja bo društvo napravilo izlet na grad Čušperk, na katerega bo povabilo tudi društvo v Želimljah in prosilo Zvezo za predavatelja, da nam bo v predavanju razložil postanek in življenje v teh gradovih od početka do danes. Občni zbor smo zaključili z željo in voljo do aktivnejšega dela na polju kmetijskega pokreta.

L. L.

Notranje gorice. V nedeljo, dne 10. aprila se je vršil občni zbor našega društva, pri katerem je bilo navzočih 20 fantov in deklet. Izvo-

ljen je bil sledeči odbor: predsednik tov. Sluga Franc, podpredsednik tov. Vidmar Fran, tajnica tov. Režika Aličeva, blagajnik tov. Stražišar Jože, odborniki: tov. Kenk Franca, Pepe Derenčin, Mavsar Fran, Velkayrh Ivanka, nadzornika tov. Rakovec in Sojer Fran. V preteklem letu smo imeli 10 sej in en članski sestanek ter smo napravili tri izlete. Samostojnih prireditev, vsled majhnega števila članstva ni bilo. S sodelova-

njem kmetsko-sokolske čete smo uprizorili 2 igri, skupno s gasilskim društvom veselico. V zimskem času smo se sestajali ob sobotah zvečer z imenovanimi društvoma. Ti sestanki so imeli družaben značaj. Za bodoče leto je v programu tekma koscev, za kar med fanti in dekleti že danes vlada veliko zanimanje. Istotako bomo napravili čim več izletov.

A. R.

Iz

dijskih vrst

Akademski agrarni klub „Njiva“ se zahvaljuje konzorciju „Grude“ za svoj kotiček. Tovarišem (srednješolcem v prvi vrsti) pa sporoča naj naslovijo, svoje dopise na „Njiva“ univerza kralja Aleksandra v Ljubljani.

Kaj hočemo!

Naš gospodarski in kulturni položaj je obupen. Čas je prehitel naše intelektualne delavce, tako na gospodarskem kakor na kulturnem polju. Akademski društva, ki bi bila v prvi vrsti poklicana, da nadoknadijo zamujeno, se tega ne zavedajo. Pustila so se ustaviti po starejši generaciji in se bore za ideale, ki so bili aktualni v 90 tih letih prejšnjega stoletja. Večina jih je sprejela ideologije bivših političnih strank, (Danica, Zarja, Borba, Jadran), dočim iščejo ostali še vedno izhoda iz labirinta svobodoumnih individualnih naziranj (Triglav). Če pa ne ustvarja niti mladina novih idealov, ki bi bili vredni duha svoje dobe, je to gotovo splošen zastoj. — Kaj pa je zastoj drugega, kakor propad?! Vsi tisti, ki nočemo propada naroda, smo se zato zbrali in poživili „Njivo“. Ni

nas mnogo! Toda kaj pomeni veliko število članstva, vidimo pri ostalih akademskih društvih. Njivaši pa vemo vsi le eno in to je — vemo kaj hočemo?

Postati hočemo gospodarska in kulturna bojna organizacija našega kmečkega razreda. — Njegov interes je naš interes. — Česar prošlost ni storila, to bomo mi! Zato moramo biti neodvisni — samostojni! — Zavedamo se, da imamo pred seboj težko in naporno delo! Pa saj nismo zastoj kmečki sinovi, ki smo se že rodili z zavestjo, da bomo morali trdo delati. Nikoli ne bomo zatajili naše zemlje, ki nam daje življenjsko silo. Mnogo jih je, ki so proti nam, a boje se nas, ker se zavedajo svoje lastne nemoči v odkriti borbi. Mi pa bomo šli preko vsega, kar se bo zoperstavljalo zahtevam in potrebam našega delovnega razreda. V kmečki državi živimo, zato naj ima glayno besedo kmet! Naša ideologija je ravna in odkrita: gospodarski in kulturni podvig kmeta je njen cilj. To vse pa bomo dokazali z delom, ki bo zgovornejši od besed.

Naš delovni program.

Zavedamo se, da je gospodarsko vprašanje najvažnejše vprašanje vsakega naroda. Ono je merilo moči posamezne države in vsaka vojna je imela gospodarsko ozadje. Zato je osnovala „Njiva“ gospodarsko sekcijo. Njena naloga je, da zbira podatke o naši produkciji in išče trge za naše proizvode. Razpravljala bo tudi o racijalizaciji kmetijske proizvodnje in gospodarenju po načrtu.

Bogastvo pa ne koristi ljudstvu če ni pravično razdeljeno. Kaj nam pomaga dobrobit posameznikov, če trpijo mnogi radi tega pomanjkanja. Dolžnost države je, da poseže v te krivične razmere in jih uredi. O tem bo razpravljala socijalni odsek.

To bomo dosegli le če bo naš kmetijski razred čvrsto organiziran. Močna organizacija kmečkega razreda bo vladala bodoči državi in zadruha bodočemu gospodarstvu. To so smernice organizatoričnega odseka.

Vsi ti odseki pa bodo imeli skupno ideološko utemeljitev v filozofskem.

Tovarišem srednješolcem!

Slovenska javnost posveča le malo pozornosti izven šolskemu življenju srednješolca. Če pa o njem kaj spregovori, je to običajno — s par častnimi izjemami — uničujoča obsodba: „Današnje mladina pozna samo šport, za kaj pametnega nima smisla!“ Pri tem ti strogi sodniki prav nič ne pomislijo, da je mladina produkt predvsem njih samih. Mlad človek čuti v sebi neodoljivo potrebo, udeleževati se tudi izven okvirja šolskega učnega reda. Vzgojitelj, ki bi bil dober poznavalec naše mlade duše, bi zato sam skušal preskrbeti svojemu varovancu primerno priliko za tako udeleževanje. Še več, sam bi ga pri tem vodil in usmerjal, četudi morda samo na način, da bi se dijak tega niti ne zavedal. Danes pa se nam pre-

poveduje ali vsaj skrajno otežkoča skoro sleherni, še tako nedolžno društveno delo.

Toda bodimo objektivni! Ni vse prepovedano, česar danes ne delamo. Tudi v okvirju strogih disciplinarnih predpisov in še strožjega njihovega izvrševanja se najde marsikatera možnost koristnega udeleževanja (dramatika, govorništvo, literatura, zgodovina, jeziki, prosvetno delo i. t. d.)

Smo kmetijski sinovi. Počitnice preživljamo doma na vasi. Koliko je tu prilike, da bi ali dijaki sami ali skupno s tovariši, ki so ostali po končani osnovni šoli doma na kmetijah, priredili igro, predavanje, petje! Da bi pomagali pri domačem društvu kmetijskih fantov in deklet! Kako prav bi nam prišle tedaj izkušnje, nabrane med šolskim letom v mestu!

Ne, nismo slabši od predvojne mladine. Boljši bomo celo od nje, če bomo sledili svojemu notranjemu glasu, se med šolskim letom v harmonični skupnosti jačali in izpopolnjevali, o počitnicah pa darovali vse svoje delo v znak hvaležnosti njim, ki nas s svojimi žuljavimi rokami preživljajo

Tomšič Tomo.

Dijaška sekcija Zveze slovenske kmetijske mladine, ki ima svoj sedež v Pragi, bo imela predvidoma v prvi polovici junija svoje zasedanje v Ljubljani. Na dnevnem redu bo predvsem razprava o življenju kmetijskega dijaštva v slovanskih državah in priprava materiala za kongres Zveze slovenske kmetijske mladine, ki bo v drugi polovici avgusta v Bratislavi na Slovaškem.

Dijaška gospodarska zadruga »Gruda« prosi, naj se vsi nje namenjeni dopisi dostavljajo na naslov: Ljubljana, Pražakova ul. 1.

Poročila o tedenskih sestankih akademskega agrarnega kluba „Njive“ prinaša redno „Kmetijski list“ v rubriki „Mladina“.

Tomšič.

Ljubljana. Naša dolžnost je, da z junaškimi koraki stopamo skozi življenje in ustvarjamo boljšo usodo sebi in narodu. Svobodne volje, ki nam jo je podaril Bog, ne smemo zavreči, ampak si moramo z njo skovati človeka vredno bodočnost. Še malo in očetje nam bodo izročili iz svojih žuljavih rok domovino — zemljo, prepojeno s krvjo in solzami tisočerih in tisočerih naših narodnih mučnikov. Zato je naša dolžnost, da se z vsem umom in srcem pripravimo na to najsvetejšo nalogo. — Sedaj je doba našega pripravljavanja za samostojno življenje. Zato se tudi že sedaj pripravljamo za skupno delo — za uresničenje idej vsega naroda. Zato si poklican predvsem Ti kmečki študent, ki te je oče zato določil. Tvoji očetje in bratje morajo narod telesno hraniti, zato mu ti daj, česar mu oni ne morejo — duševne hrane! Združi vse svoje tovariše na vaši z lepo igro, z leposlovnim in znanstvenim čtivom, predvsem ti bo to lahko storiti z lepo ubranim pevskim zborom! Uspehi ti napravijo veselje do takega dela in v njem boš našel sladkost življenja! — Iz takšnih delavnih vrst bodo izšli naši bodoči narodni buditelji, ki bodo naš rod v katerega zibeli plamti zdrava kri pripeljali na prava mesta. Naše geslo naj bo! „Še danes na delo za povzdigo našega rodu!“

S 5. številko je postala Gruda tudi glasilo Akademskega agrar. kluba „Njiva“. Z veseljem bomo odslej v vsaki številki odstopili nekaj strani „Grude“ našim akademikom in srednješolcem, ki so se resno zavzeli splesti trdno vez med seboj in kmetiskim domom, iz katerega so izšli. Njivaši, pozdravljeni in dobrodošli!

Himen. Naš agilni in splošno znani tovariš Jože Pršina iz Toplice se je prejšnji mesec poročil s tovarišico Slavko Tomičevo. Želimo jima v zakonskem stanu vsa srečo kot požrtvovalnima delavcema iz naših vrst, v katerih bosta tudi v bodoče ostala agilna in podjetna kakor do sedaj.

Listnica uredništva

Alb. Žerjav: Sprejemmo, toda v eno poznejših štev.

Herman B., Novo mesto: „Zlomljena veja“ je tako prenapeto čustven, s tolikimi „ah“ in „oh“ opisan dogodek, da ga ne moremo priobčiti. Saj bi ves doživljaj lahko prikazali manj osebno, kar bi bilo tudi bolj verjetno.

Ant. Globelnik: Kljub vsemu prizadevanju premalo zanimivo.

Zorin: „Zakaj da te ljubim“ (brez „da“) je morda primerno za pismo, za priobčitev v Grudi ni.

Franjo Mastnak: Imam zaenkrat toliko gradiva, da moram Vaš članek odložiti za eno prih. številko. Tudi križanke rabijo več prostora, ker morajo ostati skupaj — pridejo pa gotovo na vrsto.

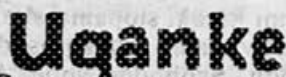
Še večji.

„Priatelj, ti si malo neumen!“

„To“ so mi že večji norci hoteli dokazati.“

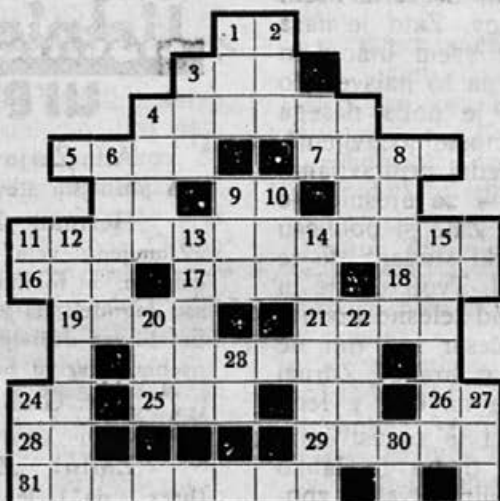
Vsak po svoje.

Ko so dospeli senegalski črnici v Marséj, so jim dali dva prosta dneva, da se odpočijejo od dolge in naporene vožnje, z dovoljenjem, da smejo iti na prosto. Istega večera so prijeli dva izmed njih na Colbertovi cesti v Adamovi obleki. Peljali so ju do straže in ju zaslišali. Povprašali so enega, zakaj se je fako obnašal. Odgovoril je: „Imamo dva dni dopust!“ — „Prav lepo; ali kaj ima dopust s tem opraviti?“ „Menili smo, da smemo iti po mestu v civilu!“

Križanka I.

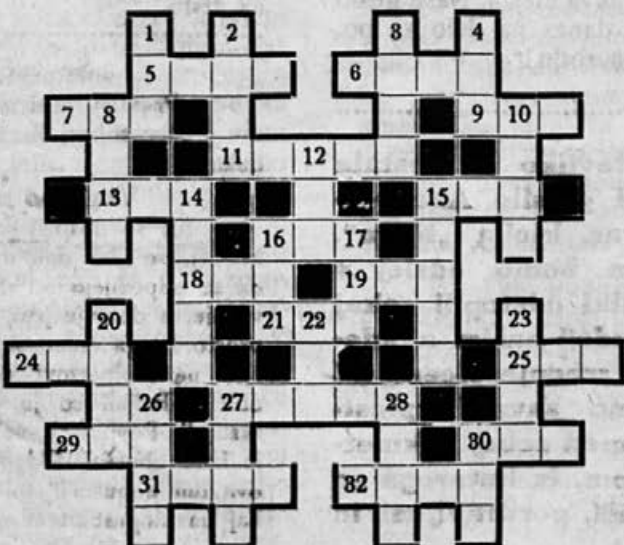
1. Predlog,
3. Kesanje,
4. Znano pasje ime,
5. Skop,
7. Kopica,
9. Ime tona,
11. Pokrajina v Mali Aziji,
16. Naziv,
17. Stanovanje,
18. Mesec,
19. Zdravilo, (v vsaki trgovini),
21. Zvok,
23. Kmetско orodje,
25. Sok,
26. Veznik,
28. Nikalnica,
29. Nebo ob lepem vremenu,
31. Pok. v Jugoslaviji.

1. Domača žival,
2. Špica (konjica),
3. Način smrti,
4. Bicikelj
6. Žival,
8. Pojav v morju,
11. Os. zaimek,
12. Moško ime,
13. Isto kot 1. v dvo-
- jini,
14. Država,
15. Rastlina,
20. Dur (pri notah),
22. Pri ognjenikih
- (snov),
24. Os. zaimek ž. sp.,
27. Žival v Afriki,
31. Ime tona.

Križanka II.

5. Vrela voda
6. ptica roparica
7. je v človeku
9. zločin
11. lončna cvetka
13. veter (mal)
15. sanje
16. selo
18. v cerkvi
19. os. zaimek
21. možko ime
24. rastlina iz katere delajo strup
25. možko ime
27. del človeka
29. dar
30. čas
31. s čimur jemo
32. kača v južni Ameriki.

1. Sportno orod.
2. tekočina
3. kip
4. dvojica
8. polj. rastlina
10. je v vsaki hiši
12. žensko ime
14. zver
15. ptica
16. obdelan kos zemlje
17. morska riba
20. ribje jajce
22. pesnitev
28. reka v Jugoslaviji
26. prijatelj
27. tvorni. čevljev
28. žito
30. število.

Iz upravnništva „Grude“

Nove naročnike so pridobili: **Anica Turnšek 1**, Sv. Benedikt, **Mervič Anton 2**, Novo mesto, **Amalija Kronovšek 1**, Orlovas, **Jože Lavrič 6**, Toplice. Iskrena hvala. Tovariši posnemajte!

Prosim o ne naročnike, ki še niso poravnali naročnine, da nakažejo čimprej vsaj Din 15.— za pol leta. Če se našemu pozivu odzove večina neplačanih naročnikov, bo nam mogoče takoj redno izdajati **4 strani večjo Grudo**. Odločite se zato za takojšnje nakazilo, da se naša „Gruda“ lahko zveča.

Julija Polajnko

izdelovanje klobukov, slamnikov in modistarija

LJUBLJANA

Stojnica Sv. Jakoba trg

Kolesarji pozor!

„PERELIN“ vulkanizira vse poškodbe na gumiju povzročene med vožnjo na avtomobilih in kolesih. „PERELIN“ je svetovno znan in brez konkurence.

Zaloga za celo Jugoslavijo:

**TRGOVSKA AGENTURA
STIŠKOVSKY**

LJUBLJANA, Opekarstva cesta 10.

Cenjenemu občinstvu vljudno priporočava svojo

krojaško delavnico na Glineah, Tržaška c. št. 6 (v hiši g. Tribuča).

Izdeluje vsa damska in moška oblačila po najboljših krojih ter najnovejših dunajskih in pariških modelih po konkurenčnih cenah.

Moška obleka	od Din 200 do Din 250
Moški površnik	„ „ 100 „ „ 150
Damski plašč	„ „ 70 „ „ 150
Damska obleka	„ „ 30 „ „ 150

Za dobro delo vsakemu jamčiva.

Prepričajte se! Posetite nas!

Se priporoča

Modni salon „B R E D A“
Jeras - Dolenc.

Glavobol

je večinoma nervozna bolezen, če hočemo da se ne ponovi, moramo predvsem ojačati in pomiriti živce. V to svrho hvalijo čez 35 let staro domače sredstvo — Fellerjev Elsafluid. Poskusna steklenica 6 Din, dvojna steklenica 9 Din povsod. Po pošti 9 poskusnih ali 6 dvojnih ali 2 velike specialne steklenice 62 Din franko pri lekarnarju **Eugen V. Feller, Stubica Donja, Elsatrg 264, Savska banov.**

Kadar ni kaj v redu

v prebavnih organih telesa, se to očituje na razne načine. Tako človek na primer nima teka, se mu mrzi jed, ga obenem draži h kolcanju, jed mu težko leži v želodcu, ga muči glavobol, se počuti trudnega, se težko pripravi k delu, je slabe volje in naravno tudi potrebe ne opravlja redno. Kadar s tekom, prebavo in z delovanjem črevesa nismo zadovoljni, tedaj nam dobro služijo Fellerjeve „Elsa“-pilule, ki zanesljivo in hitro delujejo, so povsem neškodljive, ne dražijo črevesa in se po njih lahko opravlja potreba. Fellerjeve „Elsa“-pilule krepčajo želodec in čistijo telo in obenem tudi kri. 6 škatel **Din 30**—, 12 škatel **Din 50**— z omotom in poštnino vred dobavi

lekarnar Eugen V. Feller,
Stubica Donja, Elzatrg 264 (Savska banovina).

Odobreno po ministrstvu za soc. politiko in narodno zdravje. Sp. št. 509
z dne 24. marca 1932.

Poročne šopke, nagrobne ven-
ce s trakovi in napisom, cvetlice
lončnice, vrtnice
ter razne šopke

Umetno trgovsko vrtnarstvo

ČEH

LJUBLJANA VII.

Gasilska cesta šte. 14.

Konkurenčne cene!

Jv. Ravnihar, urar

Št. Vid 64 (naspr. šole) pri Ljubljani

Specijalna delavnica za popravilo raznih
ur, zlatnine, gramofonov ter stolpnih ur.
Popravila se izvršujejo točno in solidno
z večletnim jamstvom.

Opozarjamo tudi lastnike koles na
ново izumljene

patent blatnike

za sprednje kolo cena **Din 35**— kom.

Sodi k vsakemu kolesu.

Vsakdanja povest.

(Resničen dogodek.)

Gospa Ivanka je stala pred ogledalom in ni bila zadovoljna. Vendar se ni vžalostila. Zapustila je zrcalo in pisala svoji prijateljici Vidi, ki je bila zmeraj lepa, mlada in katero so zato vsi zavidali.

Gospa Ivanka zopet stoji pred ogledalom in je zadovoljna. Ona zdaj uporablja, tako kot njena prijateljica Vida, za dnevno negovanje zdravja in lepote:

Fellerjevo Elsa-pomado za zaščito lica in kože, katera izdelana po vseh pravilih medicinske kozmetike, zanesljivo deluje proti solnčnim pegam, ravno tako kot proti drugim nedostatom kože.

Fellerjevo Elsa - pomado za rast las proti izpadanju in prezgodnji osivelosti las, proti prhljaju itd.

Po pošti 2 lončka franko za v naprej poslanih 40 Din, kajti povzetje stane 10 Din več.

Fellerjeva Elsa-mila zdravja in lepote (lilijino, mlečno, lilijine kreme, rumenjarkovo, glicerinsko, borakovo, katranovo in milo za britje) 5 kosov v poljubni izberi 52 Din.

Lahko se naroči, da se doda še: Elsa-Shampoo 3 Din 30, Elsadont krema za zobe 8 Din 80, Elsa-voda za usta 16 Din 50.

Poskusite enkrat in zadovoljni bode!

Naročite v Elsafluid - tovarni:

Eugen V. Feller, Stubica Donja, Elsatrž 264.

(Savska banovina.)

Cecilija Bricelj

prodaja in popravila
damske slam-
nike in klobuke.

Preoblikuje moške in damske klobuke, slamnike po najnovejši modi. Slamnike po Din 10-30, moške od 15-40 ter prodaja damske klobuke najnovejše mode od 30 Din naprej. Barvanje klobukov v 24 urah od 5 Din za komad.

Stojnica Vodnikov trg, LJUBLJANA, Križevniška ul. št. 2.

Mehanična delavnica

za pletilne, živalne in pisalne stroje. Na zalogi
posamezni deli za stroje — po nizkih cenah.

Grgurevič Miroslav, Ljubljana, Križevniška ulica 7.

Mnoga županstva, zadruge, privatna podjetja itd. že več kot 10 let pišejo na naše stroje brez motenj. Tudi Vi se prepričajte o njihovih prednostih.

Novi model 7 ima 92 znakov, izmenljivi valj in voz različne širine ter mnogo drugih odlik, da ga lahko priporočamo kot najboljšega na svetu.

Na Vašo željo Vam pošlje natančnejše podatke glavni zastopnik

A. PRELOG

specijalist za pisarniške stroje

Ljubljana
Marijin trg

Telefon 3 4 5 6

Slavko Levičnik

laboratorij za padala in industrijsko izdelovanje padal, ter automatska sedišča za padala

C e l j e, Jugoslavija.

Dobro kupite

nogavice, kravate, srajce, nahrbtnike, naramnice, dežnike, palice, čipke, svilnate trakove, gumbe, nože, škarje, voščeno platno (Wachstuch), potrebščine za šivilje, krojače, čevljarje, tapetnike itd. le pri trdki

JOSIP PETELINC, Ljubljana

blizu Prešernovega spomenika (ob vodi).

Nizke cene!

Nizke cene!

Najuspešnejše sredstvo za rejo domače živine je brezdvomno

»Mastin«

Vsa nadaljna pojasnila daje brezplačno

LEKARNA TRNKOCZY, Ljubljana 91

Specijalna mehanična delavnica

EMIL KLOBČAVER

Ljubljana, Sv. Petra cesta 47

Izvršuje vsa popravila točno in solidno. Nizke cene pri vseh strojih, posebno pa pri

šivalnih, pletilnih

in vseh drugih specialnih strojih vseh sistemov na električni pogon.

Delo garantirano!

TISKARNA

DRUŽBA Z O. Z.

KAMNIK

Čekovni račun štev. 10.560

*

Moderno urejeno grafično podjetje. Ustanov. l. 1900

*

Izvršuje vsa tiskarska dela hitro, lično in po konkurenčnih cenah. Specijalna dela: trobarvne razglednice in prvovrstni tisk knjig

*

Nujna naročila izvrši takoj

Proračuni poštunoobratno!

*

SLATNAR

A.FELDSTEIN knjigoveznica

se priporoča za vsa v stroko spadajoča dela. Prvovrstna izdelava, solidne cene!

Ljubljana, Mestni trg št. 3

KLISARJE

vseh vrst po fotografijah ali risbah izvršuje najsolidnejše

KLISARNA ST. DEU
LJUBLJANA-DALMATINOVA 13

Denar naložite

najbolje in najvarnejše
pri domačem zavodu

KMETSKI
HRANILNI IN POSOJILNI DOM
V LJUBLJANI

reg. zadruga z neomejeno zavezo
TAVČARJEVA (SODNA) UL. 1.

Telefon št. 2847. — Rač. pošt. hran. št. 14.257. — Brzoiavi: „Kmetški dom“.

Vloge na knjižice in tekoči račun obrestuje po $5\frac{1}{2}\%$, pri tromesečni odpovedi po 7% brez odbitka davka na rente.

Stanje vlog:
Din 35.000.000.-.

Rezervni zaklad:
nad Din 900.000.-.

Jamstvo za vloge presega večkratno vrednost vlog. Strankam nudi brezplačno poštne položnice za nalaganje denarja. — Vložne knjižice drugih zavodov sprejema kot gotovino brez prekinjenja obrestovanja.

Posojila daje na poroštvo, na vknjižbo in na zastavo premičnin in vrednostnih papirjev in v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8.—12. $\frac{1}{2}$
in od 3.—4. $\frac{1}{2}$, le ob sobotah
in dnevih pred prazniki od
8.—12. $\frac{1}{2}$ ure.

